

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 51.

Fredagen den 3 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 27 och den 28 nästlidna maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Dahlberg* överlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen den 3 juni 1921 med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning göra riksdagen meddelande i viss fråga av sådan beskaffenhet, som i sagda § avsåges, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve Wrangel att i vardera av riksdagens kamrar framföra meddelandet, samt att Kungl. Maj:t bestämt, att kamrarnas sammanträden i här avsedda fall skulle hållas inom lyckta dörrar.

I anledning härav meddelade herr talmannen, att sammanträde inom lyckta dörrar komme att för ovan omnämnda ändamål hållas måndagen den 6 innevarande juni kl. 8 e. m.

§ 3.

Ordet lämnades härefter till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Beskow*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med andra kammarens tillstånd har ledamoten av kammaren herr *Fjellman* till mig framställt en interpellation berörande frågan om gällande dyrortsgruppering såsom grund för de till tullverkets personal utgående ortstillägg, och har interpellanten därvid framställt följande frågor:

*Svar å
interpellation.*

1) Anser herr statsrådet nu rådande förhållande stå i överensstämmelse med den av riksdagen 1918 beslutade lydelsen av avlöningsreglementet?

2) Om så ej är, ämnar herr statsrådet upptaga frågan till förnyad prövning och föranstalta ändring i dessa avita förhållanden?

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom väckta förslag beslöt 1918

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 51.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

års riksdag förändrad lydelse av de i § 11 av gällande avlöningsreglemente för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning meddelade bestämmelser angående ortstillägg. Förslaget tillkom efter framställning av 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken med flera verk. Efter att hava erinrat hurusom, enligt då gällande lydelse av förenämnda §, dyrortstillägg utginge till en var *lokalförvaltningen* tillhörande tjänsteman, som vore placerad i Stockholm, Haparanda eller Riksgränsen, med ett belopp, som motsvarade 10 procent av den för tjänsten bestämda *begynnelselönen* (lön i motsats till tjänstgöringspenningar), dock högst med 300 kronor årligen, anförde kommissionen i sitt den 20 mars 1918 avgivna betänkande följande:

Beträffande detta ortstillägg vore att märka, att sådant icke tillkomme personal vid kust- eller gränsbevakningen; att ortstillägget utginge med samma procentsats i Stockholm, Haparanda och Riksgränsen, oaktat dessa orter eljest ansåges tillhöra olika dyrortsgrupper; att ortstillägg icke förekomme på andra orter, som i dyrhetskänseende vore likställda med de nyssnämnda; samt att ortstillägget vid tullverket till beloppet bestämdes allenast efter begynnelselönen, dock med viss begränsning, medan vid postverket och telegrafverket ortstillägget beräknades å innehavande lön jämte tjänstgöringspenningar likaledes med viss begränsning.

Kommissionen föreslog dels att bestämmelserna om ortstillägg vid tullverket måtte utsträckas att omfatta jämväl personal vid kust- och gränsbevakningen, dels ock att dessa bestämmelser måtte bringas till närmaste överensstämmelse med vad i sådant hänseende enligt kommissionens samtidigt avgivna förslag skulle bliva gällande för manliga befattningshavare vid postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk.

I enlighet därmed skulle alltså befattningshavare, som vore placerad å ort, där de allmänna levnadsomkostnaderna vore särskilt höga, äga uppbära ortstillägg utgående med 10 eller 15 procent å hela den fasta avlöningen, med iakttagande emellertid av den begränsningen, att för befattningshavare, vilkens avlöning överstege 3,000 kronor, ortstillägg ej beräknades å högre belopp än 3,000 kronor. Orttillägget skulle sålunda ej överstiga 300 kronor å ort, där ortstillägget utginge efter 10 procent, och 450 kronor å ort, som ansåges berättiga till 15 procents ortstillägg. Det borde ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma, dels å vilka orter dylikt tillägg över huvud taget borde utgå, dels ock dyrorternas inbördes gruppering.

Då avsikten med den sålunda ifrågasatta förändringen av bestämmelserna i fråga om ortstillägg vid tullverket bland annat vore att åstadkomma en viss enhetlighet i detta hänseende mellan de särskilda verken, förutsattes, anförde kommissionen, att vid den blivande ortsgrupperingen måtte iakttagas, att ort vid tullverket, som hittills utgjorde placeringsort för personal vid postverket, telegrafverket eller statens vattenfallsverk, i regeln hänfördes till samma ortsgrupp som vid dessa senare verk.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 29 april 1918, då proposition i ämnet beslöts, anförde föredragande departementschefen, att han funne sig böra tillstyrka kommissionens förslag, vilket nära anslöte sig till vad i nämnda hänseende hemställts skola gälla för postverket, telegrafverket och statens vattenfallsverk. I enlighet härmed avfattades proposition i ämnet; och blev denna, som nämnts, av riksdagen bifallen.

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Sedan kungörelse den 1 juli 1918 utfärdats angående ändrad lydelse av ovannämnda § 11 i avlöningsreglementet för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, fastställdes genom nådigt brev den 31 december 1918 grunder för ortstillägg åt ifrågasvarande befattningshavare i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande för post- och telegrafverken vid denna tidpunkt gällande föreskrifter. De nya bestämmelserna trädde i kraft med 1919 års ingång.

I skrivelse den 10 december 1920 inkom generaltullstyrelsen till Kungl. Maj:t med förslag till förändrad ortsguppering för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

I denna skrivelse anfördes huvudsakligen följande.

På grund av levnadskostnadernas fortgående stegring såväl i hela riket som särskilt å vissa orter hade hos styrelsen framställningar gjorts i syfte att utverka en ändring beträffande ifrågasvarande dyrortsgruppering. Efter därom gjord framställning hade styrelsen från socialstyrelsen emottagit yttrande och förslag till ny gruppering av de orter, där tullpersonal för närvarande vore förlagd. Av detsamma framginge, att socialstyrelsen, som uppgjort förslaget till den nya ortsgupperingen efter levnadskostnadernas storlek i enlighet med de grunder, som tillämpats vid den genom kungörelse den 16 juli 1920 fastställda gruppering av orter, där personal vid kommunikationsverken vore stationerad, funnit levnadskostnadernas ökning å 17 angivna orter betinga, att dessa orter hänfördes till den grupp I, där enligt förenämnda nådiga brev den 31 december 1918 tullpersonal ägde komma i åtnjutande av ortstillägg med 15 procent av avlöningen, samt att likaledes 17 angivna orter av enahanda anledning borde i avseende å ortstillägg tillhöra i samma nådiga brev angivna grupp II med 10 procents dylikt tillägg. Där emot hade socialstyrelsen funnit en angiven ort, vilken förut tillhört grupp I, icke kunna såsom dyrort placeras högre än i grupp II samt åtta angivna orter, vilka förut tillhört grupp II, icke i nämnda hänseende intaga den ställning, att tullpersonalen där skulle äga uppbära ortstillägg. Med hänsyn till tullverkets förestående omorganisation och i sammanhang därmed förestående lönerogering, som kunde antagas komma att innefatta även ändrade bestämmelser rörande ortstillägg, ansåg sig likväl generaltullstyrelsen för det dåvarande icke böra föreslå en nedflyttning av sistnämnda orter från de ortstilläggsgrupper de såsom tullplatser dittills tillhört. I övrigt tillstyrkte styrelsen socialstyrelsens förslag.

Genom beslut den 31 december 1920 fann Kungl. Maj:t den

Svar å
interpellation.

(Forts.)

gjorda framställningen icke till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Interpellanten synes nu anse, att det varit riktigare, om nyssnämnda beslut gått i den riktningen, att ny ortsguppering för tullverkets ifrågavarande befattningshavare fastställts i överensstämmelse med socialstyrelsens förslag.

Jag vill då till en början anmärka, att ärendet föredrogs inför Kungl. Maj:t på en tidpunkt, då jag ännu ej tillträtt mitt nuvarande ämbete, och att jag alltså ej deltagit i frågans avgörande. Emellertid synes mig det fattade beslutet hava varit det under för handen varande omständigheter riktigaste, och ber jag att såsom stöd för denna min mening få anföra följande.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen från förhandlingarna vid 1918 års riksdag, avsågs med den vid samma riksdag beslutade förändringen i fråga om ortstillägg åt vissa befattningshavare vid tullverket att åstadkomma en viss enhetlighet i detta hänseende mellan å ena sidan tullverket, å andra sidan vissa av kommunikationsverken. Denna enhetlighet blev också genom de i nådiga brevet den 31 december 1918 meddelade bestämmelserna genomförd. Att en sådan enhetlighet skulle kunna fortfara även sedan för kommunikationsverken, i samband med den år 1919 beslutade nya löne regleringen, fastställts ny ortsguppering är emellertid uteslutet redan på grund av den omständigheten, att kommunikationsverkens stationsorter numera äro i enlighet med riksdagens beslut fördelade på 7 ortsgupper, vilket omöjliggör en sådan enhetlighet mellan dessa verk och tullverket, för vilket ortstilläggen allt fortfarande skola utgå i allenast 2 klasser.

Frågan under huru lång tid den jämlikt 1918 års riksdags beslut verkställda ortsgupperingen för tullverket skulle äga bestånd synes vid nyssnämnda riksdag ej hava varit på tal. Det förefaller emellertid ligga i sakens natur och vara av praktiska hänsyn betingat, att en ortsguppering av det slag här är i fråga ej alltför snart rubbas. I viss mån vägledande för bedömande härav äro vissa uttalanden, som år 1919 framkommo vid behandlingen av kommunikationsverkens lönefråga. Kommunikationsverkens lönekommitté anförde sålunda i sitt den 20 februari 1919 avgivna betänkande, att en generell omgruppering av orterna inom de olika ortsgupperna borde äga rum allenast i samband med reglering av lönerna, vilket kommittén förordade skola ske på vissa regelbundet återkommande tidpunkter, exempelvis vart femte år. Vid det tillfälle, den 25 april 1919, då beslut fattades om avlåtande till riksdagen av proposition i ämnet, anförde föredragande departementschefen, att han delade kommitténs mening, att allmän omgruppering av orterna inom de olika grupperna borde ske endast i samband med löne reglering. Då emellertid svårigheter ansågs komma att möta att för det dåvarande verkställa en ortsguppering, som förbleve rättvis även sedan mera normala förhållanden inträtt, ansåg departementschefen sig böra förutsätta möjligheten av att den ortsguppering, som då närmast skulle komma till stånd, kunde inom kort behöva undergå vissa jämk-

ningar. Dessa uttalanden föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Vill man åter i förevarande avseende söka ledning i den praxis som under gångna tider vunnit tillämpning inom förvaltningen, har man även i detta fall att främst vända sig till kommunikationsverken, där personalen sedan rätt lång tid tillbaka varit i åtnjutande av ortstillägg och därmed jämförliga förmåner. Det visar sig då, att de ortsgropperingar, som för tillämpning av ifrågasatt bestämmelser genomförts vid dessa verk, i allmänhet kommit att få en avsevärt lång giltighetstid, ofta fem år eller mera. Givetvis har detta icke uteslutit, att, där beträffande en eller annan ort särskilda förhållanden givit sig tillkänna, någon mindre jämkning i ortsindelningen kunnat ske utan samband med en genomgående omgruppering.

Vid den tidpunkt då tullstyrelsens framställning om fastställande av ny ortsgroppering föredrogs inför Kungl. Maj:t var avsikten, att proposition skulle föreläggas innevarande riksdag med förslag till omorganisation av och löne reglering för tullverket. Den nya organisationen kunde antagas komma att medföra väsentligen förändrade personalförhållanden inom verket. Det torde få erkännas, att det under sådana omständigheter knappast hade varit lämpligt att vidtaga någon åtgärd i den av tullstyrelsen ifrågasatta riktningen, helst densamma skulle medföra en icke så ringa stegring i statsverkets utgifter.

Genom det meddelade avslagsbeslutet tillämpade man för övrigt endast en princip, som i allmänhet plägat följas i liknande fall. Ungesfär samtidigt med ifrågasatt beslut avslog Kungl. Maj:t sålunda av enahanda skäl en av generaltullstyrelsen tillstyrkt framställning om höjning av vissa av de i gällande sporteltaxa för tullverket upptagna avgifter.

I detta sammanhang må erinras, att ett stort antal av statens befattningshavare allt fortfarande äro helt i saknad av ortstillägg. Så är exempelvis förhållandet med flertalet befattningshavare i länsstyrelserna samt vid fögderiförvaltningen. I betraktande härav och med avseende å vad ovan anförts torde det icke kunna anses obilligt, att med fastställande av ny ortsgroppering för tullverket fått tillse vidare anstå.

Det torde emellertid i främsta rummet hava varit hänsynen till frågan om ny organisation av tullverket, som föranlett avslagsbeslutet. Vinner nyssnämnda spörsmål vid denna riksdag sin lösning, torde från och med nästkommande år ny ortsgroppering komma att tillämpas för tullverket. I motsatt fall kommer frågan om den förändrade ortsgropperingen i nytt läge och bör då, enligt min mening, upptagas till förnyat övervägande.

Vidare yttrade:

Herr Fjellman: Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för sva-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

ret å min interpellation. Detsamma har emellertid icke varit av den beskaffenhet, som jag vågat hoppas, och jag måste vidhålla min förut uttalade åsikt, att Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente icke blivit följt — det kan kanske ha blivit följt till bokstaven, men åtminstone icke till andan. Den paragraf, som jag avser, är § 11, som ävenledes herr statsrådet berörde. § 11 lyder: »Å ort, där de allmänna levnadskostnaderna äro särskilt höga, utgår ortstillägg till tjänstemännen vid tullverkets lokalförvaltningar samt kust- och gränsbevakningen enligt av Kungl. Maj:t framställda grunder» o. s. v. Av denna formulering torde framgå, att dyra orter framför billiga orter skola komma i åtnjutande av ortstillägg. Att denna gruppindelning kan ändras, när omständigheterna det föranleda, såsom när en ort blir billigare eller dyrare, torde vara självklart. Sker icke en sådan ändring, kan karaktären av dyrortstillägg bortfalla, och en billigare plats kan få behålla detta tillägg, medan en dyrare plats blir utan; men detta är väl icke meningen med avlöningsreglementet. Kungl. Maj:t förordnade den 31 december 1918, att den av socialstyrelsen gjorda indelningen skulle tills vidare gälla. Sedermera upptäcktes emellertid, att förhållandena ändrats i så hög grad, att socialstyrelsen ansåg sig böra inkomma med en ny gruppindelning. Generaltullstyrelsen ingick två år efter det den första gruppindelningen var gjord till Kungl. Maj:t med anhållan om stadfästelse å den nya gruppindelningen. Kungl. Maj:t avslog emellertid utan någon motivering denna tullstyrelsens underdåniga framställning. Det är två år, som har förflutit, under vilka den gamla gruppindelningen varit gällande, och jag kan icke inse, att denna tid är så kort, att man icke kan tänka sig, att en ändring i förhållandena kommit till stånd, så att en ny gruppindelning måste bli följden.

Jag vill taga ett litet exempel, som visserligen haltar en smula men som ändå framhåller, vad jag menar. I Trälleborg utgår avlöning för tjänstemän vid statens järnvägar såsom om Trälleborg hörde till E-gruppen. Tulltjänstemännens avlöning utgår emellertid, som om Trälleborg vore att hänföra till billig ort. Sålunda finnas här i samma stad statstjänstemän, för vilka en del Trälleborg är dyr ort och för vilka en annan del Trälleborg är billig ort. Detta anser jag vara ett oriktigt förhållande.

Detta förhållande har påpekats för Kungl. Maj:t men Kungl. Maj:t har icke brytt sig om att på något vis ändra det. Finansministern hänvisade till löneregleringen, och att den skulle göra ändring i detta förhållande, men löneregleringen har väl ej att göra med felaktigheter, som redan ägt rum mot gällande avlöningsreglemente. Löneregleringen har ju att göra med saker, som skola komma, och icke med dem, som redan varit.

Det står emellertid i herr statsrådets makt att rätta detta av mig påpekade oriktiga förhållande. Jag får beklaga, att herr statsrådet icke har ansett sig kunna göra detta. Herr statsrådets uttalande i dag kommer att mottagas med stor förstämning av de medborgare, vars talan jag här har fört, och vars solklara rätt jag sökt förfäktas.

Herr Thorsson: Herr talman! Tullpersonalen har i dyrortshänseende kommit i ett olyckligt läge. Det är visserligen sant, som herr statsrådet anförde, att det finns flera andra grupper av tjänstemän, för vilka ortsindelning ännu icke tillämpas, men å andra sidan får man ju erkänna, att detta verk i många år haft en dyrortsindelning, fastän denna varit lagd efter mera omoderna principer. När detta ärende förekom inför Kungl. Maj:t 1918 förelägo åtskilliga förslag, bland annat ett från personalens sida, som gick ut på en specificerad dyrortsindelning redan då efter ungefär enahanda grunder som tillämpats för posten, telegrafan och järnvägen. Emellertid ansåg man sig då icke kunna taga det steget fullt ut utan att verkställa en sådan dyrortsindelning, som man var säker på skulle stå sig, så att man icke vid en förnyad dyrortsindelning skulle få sätta dem, som redan kommit i åtnjutande av ett högre dyrortstillägg, i en försämrad ställning.

Nu har ju socialstyrelsen i sin utredning visat, att en justering av det beslut, som Kungl. Maj:t då fattade, på grund av vad riksdagen senare beslutat rörande dyrortsfrågan vore berättigad och har därvid föreslagit en viss förändring. Då har det märkvärdiga inträffat, att ett par orter på grund av omständigheterna därigenom skulle komma att flyttas ned i billigare dyrortsgrupper. Detta har då tullstyrelsen för sin del avstyrkt och föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle bifalla en ortsreglering, som gäve dem, som redan kommit upp i en högre dyrortsgrupp, rätt att stå kvar i denna, även om icke prisbildningen på orten berättigade till det. Men å andra sidan framgick av vad herr statsrådet upplyste, att 34 orter skulle bli omflyttade i avseende på dyrortsgrupperingen, vilket huvudsakligen skulle innebära, att 17 orter skulle överföras till första dyrortsgruppen och 17 orter till andra dyrortsgruppen. Av en förteckning, som jag fått mig tillsänd, framgår, att för en stor del av de grupper, som socialstyrelsen föreslagit, spelar denna fråga ur ekonomisk synpunkt icke så stor roll som ur rent principiell. Men i fråga om en plats kan jag icke neka till att det belopp, som personalen går miste om, är ganska avsevärt. Det är Trälleborg. Genom att Kungl. Maj:t beslutat att icke göra någon ändring eller, rättare sagt, att icke följa det förslag, som socialstyrelsen anvisat, så kommer denna Ortsbefattningshavare att gå miste om sammanlagt 10,500 kronor i runt tal.

Nu nämnde herr statsrådet något, som jag i viss mån emot den föregående talaren måste erkänna, att det ligger en viss sanning uti, nämligen att om en löneroglering går igenom, så får ju personalen genom denna löneroglering ersättning, så att icke denna oformlighet framträder med samma styrka, som när personalen har att uppbära lön efter de gamla, otidsenliga lönebestämmelserna. Då nu herr statsrådet här ställt i utsikt, att, för den händelse riksdagen icke skulle bifalla det framlagda lönerogleringsförslaget, Kungl. Maj:t skulle anse det därigenom hava inträtt ett nytt förhållande, som skulle föranleda Kungl. Maj:t att upptaga ärendet till förnyad omprövning, så få vi väl taga för god denna försäkran. Antingen antar riksdagen lönerogleringsförslaget, och då följer automatiskt, så vitt jag

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

förstår, en reglering även av dyrortsgrupperingen. Eller också, om riksdagen icke mot förmodan skulle vilja antaga det löneregleringsförslag, som är framlagt, så sluter jag av herr statsrådets yttrande, att ortsgrupperingsfrågan då skulle anses kunna upptagas till förnyad prövning av Kungl. Maj:t.

Vid sådant förhållande har jag, herr talman, icke annat att göra än att ställa den vädjan till herr statsrådet, att han måtte försöka ordna dyrortsgrupperingen så, att tullpersonalen jämfästas med övriga grupper statstjänstemän så långt, som det är möjligt att genom Kungl. Maj:ts åtgärder åstadkomma.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 44—48, statsutskottets utlåtanden nr 3 A, 3 B och 148—167, andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden nr 7—10 samt bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 44—46.

§ 5.

Vidare föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial, nr 47, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bevillningsutskottets betänkande nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1922 ävensom i ämnet väckta motioner.

§ 6.

Bankoutskottets nu föredragna utlåtanden nr 52 och 57—62 bordlades åter.

§ 7.

I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.

Till avgörande förelåg först andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, om skrivelse till Kungl. Maj:t med viss hemställan i fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 145, hade herr *Gustafson* i Stockholm hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föreskriva, att varje förordning, som utfärdades av kontrollstyrelsen, från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämdes, skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning för slutlig sanktion.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Fast, Isaksson, Schill, Olsson* i Labbemåla och *Törnkvist* i fråga om motiveringen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Gustafson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! När jag väckte denna lilla motion och gav klämman däri en så pass stark tillspetsning, som jag gjorde, så hyste jag givetvis icke någon tro på att man under nuvarande förhållanden och med nuvarande sammansättning av andra kammaren skulle kunna få fram ett förslag, som avsåg en lämplig och ändamålsenlig omorganisation av kungliga kontrollstyrelsen. Motionen är därför närmast avsedd som en liten opinionsyttring. Och då det är allmänt bekant, att vad man än vill säga från vissa håll, så råder det dock i fråga om kontrollstyrelsens sätt att handhava sitt ämbete ett så pass utbrett och starkt missnöje i vida kretsar, att saken är värd att något påpekas även inför riksdagen. Nu har ju kammaren nyligen redan så mycket sysslat med dylika frågor och dagordningen är så oerhört stor, att jag icke vågar taga kammarens tid i anspråk så länge, som jag helst skulle vilja i en fråga som denna. Jag vill emellertid framhålla ett par synpunkter och göra ett par små anmärkningar.

Jag vill då först säga, att utskottet haft mycket arbete med denna motion, och det visar sig vid närmare betraktande, att detta problem ingalunda är så lätt och enkelt, som man på en del håll söker göra gällande. Utskottet har hört en hel del parter ifrån olika håll, och det har från dessa framkommit åtskilligt av anmärkningar emot det sätt, på vilket kontrollstyrelsen tillämpar sin stora makt. Men utskottsmajoriteten anser dock av formella skäl, vilka jag naturligtvis fullt förstår, att motionen som sådan bör avstyrkas. Utskottsmajoriteten har i alla fall icke velat taga bestämd ståndpunkt till de framställda anmärkningarna, och jag ber att särskilt få betona denna omständighet. För att mera ingående kunna studera det problem, som här föreligger, behövdes säkerligen en kommission, som hade mycket god tid på sig. Långt mera tid än den ett utskott kan ha till sitt förfogande under den arbetsamma riksdagstiden.

För att klargöra, i vilken riktning jag har velat lägga mina anmärkningar, skall jag be att särskilt få referera till ett uttalande, som hotell- och restaurangpersonalen gjorde vid en av sina kongresser. Hotell- och restaurangpersonalen är givetvis en organisation, där man ändock får förutsätta, att det finns en viss erfarenhet i dessa frågor. Det är en organisation, vars medlemmar stå i daglig kontakt med den stora och missnöjda allmänheten. Denna personal får följaktligen många gånger uppbära en massa klander för åtgärder, som kontrollstyrelsen då och då vidtager. Vid det tillfälle, då denna fråga upptogs till behandling, antogs en resolution, vari det heter: »Det gällande restriktionssystemet såsom det nu tillämpas, tack vare kontrollstyrelsens upprepade ingripande, medför givetvis en mängd svårigheter för den personal, som på restaurangerna står i direkt förbindelse med den stora allmänheten. De flesta ukaserna från kontrollstyrelsens sida äro också föremål för ett nästan permanent klander från den allmänhet, som skall lyda den lagtolkare, som heter kontrollstyrelsen. Det förefaller kongressen obegripligt, att man i en

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.

(Forts.)

så demokratisk tid som vår kan tillåta en kontrollstyrelse, som ursprungligen är tillkommen för att se till att mått och vikter äro ordentligt krönta, skall äga en så vidsträckt befogenhet, att den enväldigt får bestämma, hur den nuvarande alkohollagstiftningen skall tillämpas. En omorganisation av kontrollstyrelsen synes därför kongressen fullt motiverad, och den riktar härmed en vördsam vädjan till statsmakterna att beakta detta aktuella önskemål. Att slå vakt kring en kontrollstyrelse, där en person, nämligen överdirektören, äger rätt att ensam besluta i angelägenheter, som beröra de flesta medborgares dagliga liv, borde icke stå i överensstämmelse med de framstegsprinciper, som de demokratiska partierna omfatta. Kontrollstyrelsen bör vara ett uttryck för majoriteten av folket och icke för vissa grupper, som fränsagt sig all konsumtion av de varor, som här skola kontrolleras.»

I denna resolution har hotell- och restaurangpersonalen sammanfattat och givit uttryck åt en del av det missnöje, som råder med den nuvarande kontrollstyrelsen. Jag har för min del den allra största högaktning för den man, som nu står i spetsen för kontrollstyrelsen, och jag har också haft äran att resonera med honom många gånger, och jag tror, att han helt visst är mycket rättträdig och vill det bästa. Men vad jag däremot icke har samma högaktning för är den anda, som i vissa fall utan tvivel dirigerar kontrollstyrelsen, innan överdirektören skall fälla sitt avgörande ord. Det finnes en organisation i detta land, som heter S. S. U. H. Det är en mycket bra organisation för unga gossar och flickor inom de bildade klasserna, men det har skämtats ganska mycket, icke minst i Svenska Dagbladet, med att just från S. S. U. H.-kretsar rekryterar man dem som skola komma in i det ämbetsverk, som heter kungl. kontrollstyrelsen. Det är den förtjusande S. S. U. H.-andan, som regerar i stor utsträckning i kontrollstyrelsen, och så naturligtvis är det inspirationer, som också komma från Stockholmssystemets ledning, som gör resten. Emellan dessa bägge poler så att säga sitter överdirektören, då han skall väga mot varandra vad som är lämpligt att göra i en viss situation. Åtskilliga andra grupper, som det här gäller, hava däremot föga eller ingen möjlighet att göra sig gällande, när vissa beslut skola fattas. Jag tror således, att vad som är önskvärt för framtiden är, att kontrollstyrelsen gives en sådan sammansättning, att även andra synpunkter än de nu förhärskande må få tillfälle att göra sig litet mera gällande.

Jag skall förresten också i förbigående säga, att om man studerar den svenska alkoholbyråkratien, som saknar motstycke i något annat land än Sverige, frapperas man av att se, att samma namn, samma vänsterpolitiska namn, kan man säga, komma igen gång på gång i den ena styrelsen efter den andra. Denna alkoholbyråkrati, som vi nu hava i Sverige, har enligt min uppfattning varken vänster- eller högerpolitisk färg egentligen, men agitationen och arbetet för att skapa den nuvarande alkoholbyråkratien har lagts på den linjen, att man associerat sig med vänsterpartierna i största möjliga utsträckning, och så har man låtit lätt och fint då och då skymta fram, att

den som har en annan mening på denna punkt den går med högern, den är högerman, men de andra, som hålla på kontrollstyrelsens restriktioner i största möjliga utsträckning, de äro kantänka väldigt frisinnade. Men jag har aldrig hört talas om höger- eller vänsterbrännvin i detta land. Om man skulle tala om att sätta politisk etikett på flaskorna, skulle jag möjligtvis kunna gå med på, att det nuvarande pilsnerdrickat skulle hava en frisinnad etikett. Jag tror således, att dessa försök att lägga denna fråga som en viss vänsterpolitisk fråga äro dömda att misslyckas, ty oppositionen emot vissa utslag av restriktionssystemet är lika stark inom de olika politiska partierna.

En sak som jag även ber att få påpeka beträffande kontrollstyrelsen är, som jag sade, att beslutanderätten ligger i en ensam persons hand. — nå ja, i överensstämmelse med kutymen i många andra avseenden, säger man så, att det är förklarligt här, men så kommer kontrollrådet, som ju skall närmast uttala sig i dagens, som det därvidlag heter, synnerligen brännande frågor, och detta kontrollråd har också en speciell sammansättning. Kontrollrådet består av en advokat Almstrand, doktor Bratt förstås, riksdagsman Bernhard Eriksson, bankdirektör Hedenlund, polismästaren i Stockholm, riksdagsman Kvarnzelius, och som suppleanter för dem: bankdirektör Bergqvist, grosshandlare Knaust och f. d. polismästare Schultz. Ibland de tre suppleanterna finnes det i alla fall en som har varit släkt med en restauratör, men den mannen har gått bort för en tid sedan, man har på det viset bland suppleanterna haft någon liten kanal till fackmännen inom näringen. Nu har jag för min del icke någon speciell anledning att påpeka att restauratörerna böra vara representerade här, men jag vill särskilt betona det önskvärda i, att den stora personalgrupp, som det här gäller och som en del beslut gå ut över, åtminstone kunde hava varit företrädde på något sätt i detta kontrollråd, som dock icke är någon beslutande myndighet.

Nu är det väl ändock så, om man skall taga saken litet populärt, att dessa beslut, som tillkomma då och då från kontrollstyrelsen och som i mycket hög grad förarga en stor del av allmänheten, tillkomma åtminstone i regel, efter restaurangpersonalens uppfattning — och den känner till åtskilligt i dessa fall — på ungefär följande sätt. Om t. ex. direktören för Stockholmssystemet i ett visst läge anser sig behöva genomföra en reform, så går han upp till överdirektören och föreslår saken. Då säger kanske överdirektören i första taget, att han vill icke vara med på det; men då talar direktören i Stockholmssystemet så länge och så energiskt, att överdirektören måste ge med sig. På det viset genomföres visst en massa lagstiftning här i landet, och jag tänker särskilt, att tillkomsten av den här lilla lättgroggen skett just på det viset. Ty i det fallet har det gått mycket lätt att få ett beslut av kontrollstyrelsen, och det expedierades med rasande fart och skickades genast ut åt olika håll. Men däremot, om det gäller att få någon ändring i det nuvarande mattvånget, som uppenbarligen är en kristidsåtgärd, då är man icke alls med. Nej, det skall vara kvar, ty med detta mattvång skola

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

speciellt brandskattas de medborgargrupper, som ha de sämsta inkomsterna. Ursprungligen tillkom detta mattvång för att hjälpa restauratörerna över den svåraste kristiden, då det var så knapp tilldelning; men sedan ansågs lämpligt ifrån alkoholbyråkrationens ledning att mattvånget skulle kvarstå. Det är en uppenbar klasslagstiftning, ty folk, som vilja suppa och ha råd därtill, göra naturligtvis detta oaktat allt mattvång. De kunna förargas och bli rasande över att detta mattvång finnes, men förneka sig i alla fall ingenting i berörda avseende. Mattvånget i nuvarande form är alldeles meningslöst och det är framför allt orättvist ur beskattningssynpunkt; ty det är orimligt, att, om en arbetarfamilj eller tjänstemannafamilj vill gå på en bättre musikrestaurang efter veckans slut och ta in en flaska punsch och litet kaffe för att höra på musiken, sedan de i hemmet inlagt sin måltid, detta icke skall gå för sig med mindre än att offra en massa pengar på dyrbar mat. Detta system kan icke vara hållbart, och restriktionssystemet varken står eller faller med den historien.

Men däremot skall jag, innan jag slutar, citera ett uttryck, som är mycket betecknande för den nuvarande situationen på det här området. Riksdagen beslöt i en hastig vändning 1917 års rusdryckslagstiftning. Naturligtvis kunde inte den få en sådan ingående detaljbehandling som önskvärt varit. Många paragrafer slunko nog med, utan att man såg efter dem alltför väl, och så tillkom bl. a. en paragraf, som just är nyckeln till det hela. Man lade i kontrollstyrelsens hand att sköta om tillämpningen av denna lag, och så öppnade man vägen för den kontrollstyrelsens förtjusande privata lagstiftning, som vi nu ha. Det är den, som vi ha så mycket resonemang om, icke så mycket om lagen själv i och för sig, utan det rör sig om den privata lagstiftning, som utgår från kontrollstyrelsen, där en, två eller tre personer sitta, som dirigera allt på denna punkt; därom är det man talar. När man i utskottet påpekade detta till kontrollstyrelsens föredragande, så sade han ungefär så här: ja, herregud, inte skall man göra någon ändring i det avseendet, ty skulle man gå med på att tillämpa lagen så, som Kungl. Maj:t och riksdagen stiftat den, skulle hela restriktionssystemet falla i spillror. Därför ha vi kontrollstyrelsen, som skall se till det hela, se till, att lagen blir rätt och bra tillämpad, att det blir en slags privat lagstiftning, som kompletterar den något underbara lag, som antogs 1917 i det här avseendet.

Jag tror således, herr talman, att det finnes fog för de anmärkningar, som resas från skilda håll, mot tillämpningen av den nuvarande lagstiftningen. Vi tala bara om tillämpningen nu och att vissa grupper böra få höja sin röst och göra sin stämma gällande i dessa frågor. Det skulle vara önskvärt, om man kunde komma fram till en ändamålsenligare tillämpning av en hel del bestämmelser, ty därigenom skulle man ju också undgå en viss onödig diskussion och att krafter onödigt kastas bort på dessa saker både inom pressen, på möten o. s. v.. Det är därför jag för min del har velat påpeka, att det går inte utan vidare att tillämpa vissa extrema

principer, och framför allt går detta icke emot önskingarna hos majoriteten av svenska folket. Om man åtminstone ser på motboksstatistiken, går det icke att mot den stora majoritet, som där tydligen avspeglar sig, i varje fall tillämpa principer, som endast omfattas av en minoritet, vilken vill ta bort alla dessa varor. Jag förstår mycket väl, att förbudsvännerna såsom sådana icke ha något djupare intresse vare sig för kontrollstyrelsen eller för restriktionssystemet, ty de ha ju den bestämda uppfattningen, att den bästa vägen till folknykterheten är totalförbudet. Den ståndpunkten förstår jag självfallet. Jag tror i alla fall, att man får nog lov att i fortsättningen litet mer ta hänsyn till de röster, som höjas på skilda håll för att den tillämpning av nu gällande lag, som kontrollstyrelsen gör, måtte utövas så, att den kommer i mera samklang med den allmänna uppfattningen inom majoriteten av svenska folket.

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

Herr N y l a n d e r: Herr talman, mina herrar: I dessa tider, då kanske mer än någonsin riksdagen, efter det demokratiska genombrottet, är angelägen, att icke dess makt trädas för nära, är det, såsom redan den föregående talaren påpekade, egendomligt, att — man kan säga — en nästan obegränsad makt tillkommer den styrelse, med vilken vi bland andra under vår tid benådats, nämligen kontrollstyrelsen. Det är naturligt, att det sätt, varpå denna makt här i landet handhaves, måste leda till skarpa friktioner med stora grupper av vårt folk, med grupper, som icke godvilligt vilja finna sig uti vilka trakasserande bestämmelser som helst. Hade alla åtgärder varit av godo, så finge givetvis var och en med tillfredsställelse finna sig i alla utfärdade ukaser, och jag är för min del övertygad, att man också skulle göra det. Man tyvärr ha, allt efter som nya bestämmelser undan för undan utfärdats, ägnade att begränsa den individuella friheten, hembränning och smuggeri ungefär i samma takt ökats, varigenom det i och för sig, enligt min uppfattning, ur principiell synpunkt fullt riktiga individuella kontrollsystemet håller på att undermineras. Häri torde säkerligen kristiden, efter vad doktor Bratt själv vid något tillfälle påpekat, givit oss nog så goda fingervisningar. Under det att för ett par år sedan tidningarna voro fyllda av notiser om påträffade hembränningsställen, så förekomma nu tyvärr lika ofta meddelanden om upptäckta smuggerier. När man betänker, att de upptäckta fallen säkerligen äro synnerligen få i förhållande till alla dem, där vederbörande lyckas undandraga sig rättvisan, så förstår man, vilken ofantlig mängd sprit, som nu i smyg cirkulerar utan varje kontroll, och att statistiken över spritkonsumtionen just därför icke blir mycket att lita till. För några år sedan, innan kriget utbröt, existerade kan man säga ingen hembränning alls, och smuggerierna voro sällsynta. Man må förklara orsaken till den sorgliga utvecklingen sedan dess hur som helst, beklaglig är den, och den visar, att något måste vara på tok. Hade vi haft någon större frihet och hade någon större hänsyn från kontrollstyrelsens sida tagits till verkligt

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

nyktra, sunt tänkande människor och deras åsikter, samt hade från det hållet icke enbart siktats på förfallna alkoholister, utan man erinrat sig, att dessa lyckligtvis utgöra ett begränsat antal. Så tror jag för min del, att förhållandena skulle varit mycket bättre, än de nu äro.

Kravet från stora delar av vårt folk på bättre och mera sunt omdöme i dessa frågor från vederbörandes sida är allmänt utbrett, och det är därför ingalunda märkvärdigt, att den motion, som här föreligger, kommit fram. Jag förstår väl, att det ur principiell synpunkt för utskottet varit svårt att direkt tillstyrka motionen; men, som herr Gustafson påpekade, man tar ingen ställning till alla de framställda anmärkningarna, vilket får betraktas såsom ett indirekt erkännande av att de till stor del äro berättigade. Då utskottet emellertid säger, att för den händelse motionen skulle bifallas, »kontrollstyrelsen skulle därigenom komma att i sin verksamhet och sina befogenheter begränsas på ett sätt, som icke blott vore enastående inom de centrala ämbetsverkens organisation utan även stridande mot den uppgift och ställning, som tillkomma dessa», så anser jag för min del, att det resonemanget icke kan betraktas såsom något bärande motiv. Ty såvitt jag kan se, ha kontrollstyrelsens ställning och verksamhet i förhållande till andra centrala ämbetsverk blivit fullkomligt enastående och borde därför kunna behandlas därefter, utan hänsyn till andra verk, som ingalunda givit anledning till en sådan massa anmärkningar som just denna styrelse.

Huvudmotivet för avslag å motionen ligger därför, såvitt jag kan se saken, på *den* punkten, att en alltför stor börda skulle falla på Kungl. Maj:t. Men detta borde väl dock icke hindrat utskottet att närmare ingå på de realskäl, som för visso ligga bakom motionen med avseende på kontrollstyrelsens oerhörda massa bestämmelser och förordningar om såväl förtäringssprit som skattefri sprit.

Då frågan rörande partihandeln med och utskänkning av rusdrycker utförligt behandlades här vid riksdagens senaste plenum i sammanhang med bevillningsutskottets betänkande nr 39, vill jag icke ingå på detta, utan skall inskränka mig till att belysa, till vilka sorgliga, ur nationalekonomisk synpunkt ytterst beklagliga resultat kontrollstyrelsens bestämmelser lett för en för vårt land synnerligen lovande industri, nämligen sulfitspritindustrien, åtgärder, som torde kunna visa, att de synpunkter, motionären framlagt, äro berättigade.

För att lämna en kort och hastig belysning över sulfitspritindustriens utveckling, vill jag nämna några närmare data rörande denna industris ställning. Jag vill då till en början erinra om, att importen av bensin, som år 1913 stannade vid en kvantitet av 15 $\frac{1}{2}$ miljoner kg., år 1920 uppgick till icke mindre än 44 miljoner kg. med ett värde av cirka 40 miljoner kronor. När man vet att sulfitspriten är lika användbar som bensin, om den tillsättes med 10 % av denna produkt eller med bensol och att en tillräcklig mängd därav kan tillverkas inom landet, förstår man vad nationalekono-

miskt sett denna industri borde kunna betyda. Det går icke att komma och invända, att den är olämplig för maskinbruk, ty för att göra mig själv verkligen säker på den saken, har jag kört med en motor i två somrar med användande av sulfitsprit och kan således av egen erfarenhet intyga, att det går alldeles utmärkt. Vi ha för närvarande 22 sulfitspriftfabriker färdiga med en tillverkningskapacitet per år av 20 å 22 miljoner liter 100 %-ig sprit. Men i händelse av ett upptagande av denna fabrikation från andra sulfitfabrikers sida, skulle vi inom landet kunna tillverka 40 å 45 miljoner liter, och med ett bättre tillvaratagande av sulfitspriten skulle vi kunna uppnå en produkton av 60 å 70 miljoner liter per år. Vid sidan härav förtjänar erinras om, att i de redan existerande sulfitspriftfabrikerna investerats ett kapital på icke mindre än 20 miljoner kronor.

När man betraktar dessa siffror, kan man icke underlåta att göra den reflexionen, att det under tider som dessa då det mer än någonsin gäller att tillvarata egna resurser och skaffa sysselsättning åt egna arbetare, man på alla sätt borde söka främja utvecklingen av en för vårt land så lämplig industri som denna. Men tyvärr har från våra myndigheters sida den fullständiga motsatsen varit rådande. Även om sulfitspriten för närvarande, med hänsyn till prisförhållandena, har svårt att kunna konkurrera med bensinen, så får man på grund av ögonblickets svårigheter icke bortse ifrån, att den dagen kommer och säkerligen kommer — det tror jag man kan påstå — då bensinen blir svårare att erhålla och då man ännu mera, ja kanske i ojämförligt större utsträckning blir beroende av utlandets nåd för att erhålla denna produkt i tillräckliga kvantiteter för motordriften inom vårt land.

Skulden till att sulfitspriftfrågan utvecklats på ett så olyckligt sätt ligger emellertid i främsta rummet just hos kontrollstyrelsen, genom vars förord försäljningsmonopol av partihandeln å skattefri sprit år 1918 överlämnades till aktiebolaget Skattefri Sprit, som inte har något intresse för sulfitspritindustriens utveckling, säga vad man säga vill i motsatt riktning. Sedermera har kontrollstyrelsen den 10 januari, den 25 juli och 4 december 1919 utfärdat förordningar, genom vilka försäljningen i realiteten fullständigt omöjliggjorts. Härigenom har i verkligheten det på sin tid av riksdagen avstyrda statsmonopolet å handeln med skattefri sprit på bakvägar trots allt genomförts. Det går nämligen inte att säga, att det icke råder något monopol i detta avseende — vi ha här nämligen en lika märkvärdig blomma i örtagården som Vin- och spritcentralen! Faktum kvarstår, att ingen annan än aktiebolaget Skattefri Sprit nu får sälja motorsprit, och då dessutom själva försäljningsbestämmelserna äro ytterligt kringskurna, kan det fastslås, att denna industri praktiskt taget strypts av kontrollstyrelsen.

Vad priserna beträffar, har kontrollstyrelsen ytterligare genom sina märkvärdiga kontrollåtgärder lagt svårigheter i vägen, i det att de åtgärder, som föreskrivits i detta syfte jämte försäljningskartellerna, enligt de kalkyler, jag gjort, för närvarande fördyra

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.
Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

varan med cirka 25 öre per liter. Endast försäljnings- och kontroll-åtgärderna, mina herrar, öka priset så mycket, och då motorsprit inte går att erhålla i detaljhandeln, är det givet, att den inte kommer i mera allmänt praktiskt bruk.

Om frågan redan nu är av stor nationalekonomisk betydelse, kommer den att få en ännu större vikt längre fram, då tillgången på brännolja minskas. Jag ber härvidlag få hänvisa till en resolution, fattad av bland andra motorkulturföreningen och teknologföreningen, varav framgår, huru våra fackmän se dessa frågor. Dessutom kan ingen av oss garantera, att vi inte ännu en gång kunna bli utsatta för avstängning av tillförseln från utlandet. Jag ber att i detta sammanhang få erinra om, vilken betydelse för distributionen av livsförnödenheter och allting annat sulfitspriten hade under kristiden, då bensin inte gick att uppbringa. Då var man tacksam att ha denna vara.

Det är därför ett önskemål av den allra största vikt, att denna industri på alla sätt främjas, och av den anledningen måste från denna plats på det skarpaste framhåvas, att kontrollstyrelsens hitillsvarande förfaringssätt måste ändras. Det är helt enkelt upprörande, att ett ämbetsverk skall kunna på detta sätt hindra utvecklingen av en industri, varpå som sagt redan nedlagts 20 miljoner kronor, och inom vilken andra äro beredda att starta företag, för den händelse någon säkerhet på området vunnas.

Jag behöver inte särskilt framhålla, huru naturlig denna industri är för vårt land. Denna synpunkt gör det så mycket beklagligare, att utvecklingen blivit denna, endast därför, att ett fåtal förfallna individer möjligen skulle kunna komma på den idén att förtära denna för bruk så oerhört vidriga vara. För övrigt till-sattes ju motorspriten med bensol, och man har ytterligare gjort en hel del experiment med andra denatureringsmedel, varför kontrollstyrelsen sannerligen kunde vara tillfredsställd och borde kunna släppa sulfitspriten lös för försäljning till praktiskt bruk.

Erhölle nämligen industrin denna sporre, är det självklart, att detta skulle egga till att till det yttersta sänka priserna. Redan nu skulle, om alla dessa åtgärder vore borta, och man verkligen finge ut spriten i handeln, man kunna framställa densamma till ett pris av cirka 35—40 öre per liter, varigenom den skulle bli konkurrenskraftig med bensinen, som nu står i cirka 45 öre. Än bättre förutsättningar komme emellertid denna industrigren att erhålla tack vare de nya uppfinningar, som gjorts å området, och tack vare, att bränslepriserna redan avsevärt fallit. Jag skall med ett par ord beröra dessa uppfinningar. Man har bl. a. den s. k. »indunstningsmetoden», som är av den största betydelse för sulfitspritindustrin, och som kommer att göra denna betydligt konkurrenskraftigare än hittills. Tack vare denna metod blir det nämligen för sulfitsprittfabrikerna möjligt att göra sig oberoende av utländskt bränsle därigenom, att man på den vägen erhåller en tjock lut, vilken sedermera användes genom insprutning till bränsle. Då det nuvarande priset å sulfitsprit är 52 öre per liter vid fabri-

ken, men man dels genom lägre bränslepriser och dels genom dessa nya metoder kan bli i stånd att sänka priset avsevärt, samt man dessutom kan taga alldeles för givet, att de tekniska förbättringarna undan för undan komma att fortsätta — visserligen endast under den förutsättningen, att våra ingenjörer och våra företagare erhålla den sporre, som ligger däri, att de verkligen få avsättning för sin vara — så är det klart, att konkurrenskraften kommer att stiga. För det ändamålet är det emellertid som sagt nödvändigt, att förändringar ske på det rena försäljningsområdet, så att försäljningar få ske genom andra företag än aktiebolaget Skattefri Sprit.

Då industrien alltid ligger mig varmt om hjärtat, har jag icke kunnat underlåta att i detta sammanhang draga fram denna fråga, detta särskilt för att protestera mot kontrollstyrelsens hittillsvarande förfaringssätt i fråga om sulfitspritindustrien, vilket inte hindrar, att gensagor äro lika berättigade på många andra områden, där alkoholbyråkratien trängt sig in och gjort sig för bred.

Herr talman! Jag har för övrigt intet yrkande.

Herr F a s t: Herr talman, mina herrar! Som kammaren torde finna, är vid detta utskottsutlåtande fogad en reservation, som dock icke berör utskottets hemställan utan avser ändring i viss del av dess motivering. Man kan ju beklaga, att ett ärende av denna beskaffenhet, som tydligen blir föremål för mycken diskussion, skall komma fram vid en så sen timma. Utskottsmajoritetens uppfattning har emellertid varit att då detta ärende så synnerligen nära sammanhängde med ett ärende av liknande natur, som handhades i bevillningsutskottet, och man fick båda dessa saker uppförda på föredragningslistan så gott som under varandra, man skulle kunna undgå den ganska tidsödande debatt, som man var säker på annars skulle följa. Man har emellertid inte lyckats med detta tillvägagångssätt, och det må ju beklagas, att så inte blivit händelsen.

Vad nu själva motionen angår, erinrar jag om, att utskottets reservanter — och, jag tillägger, även motionären — varit fullt ense med utskottsmajoriteten därom, att motionen varit av den beskaffenhet, att den inte kunnat tillstyrkas av utskottet och inte heller, som jag förmodar, bifallas av riksdagen. Motionären har här hemställt, att alla de åtgärder och föreskrifter, som redan beslutats och utfärdats av kontrollstyrelsen eller som den framdeles ämnar komma med, skola underställas Kungl. Maj:ts prövning. Jag hänvisar härvidlag till vad utskottet sagt därom, att man anser, att ett sådant tillvägagångssätt skulle vara fullkomligt ogörligt, då det skulle på ett alldeles särskilt vis försätta kontrollstyrelsen i en undantagsställning i förhållande till andra ämbetsverk. Herr Nylander säger visserligen, att kontrollstyrelsen är av en så säregen beskaffenhet, att det kan vara skäl till en sådan undantagsställning, men jag tror, att vi inte kunna här i riksdagen gå in för att börja gradera ämbetsverken i så att säga fullgoda ämbetsverk å ena sidan och mindre goda ämbetsverk å andra sidan, vilka senare skulle behandlas av riksdagen på ett alldeles särskilt sätt.

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

Dessutom tror jag, att motionären själv knappast tänkt sig, vilka konsekvenser ett bifall till hans motion skulle innebära. Hans yrkande har tydligen sträckt sig betydligt längre än som han själv önskat. Jag ber att få erinra om, att kontrollstyrelsen har utfärdat kontrollföreskrifter bl. a. angående tillverkning och beskattning av maltdrycker förordningen av den 7 juni 1907, angående beskattning av socker av den 11 oktober 1907, angående tillverkning av brännvin av den 11 oktober 1907, angående handel med skattefri sprit av den 1 juli 1918 samt angående vissa alkoholhaltiga preparat av den 1 juli 1918. Jag förmodar, att motionären inte skulle vilja vara med om att underställa alla dessa av kontrollstyrelsen utfärdade eller tillärnade föreskrifter Kungl. Maj:ts prövning. Vad motionären yrkat, har tydligen, efter vad man kan förstå av motionen och även av motionärens eget yttrande här i dag i kammaren, hänfört sig mera till utskänkningsområdet och kontrollen därav än till övriga delar av ifrågavarande område.

Det är givet, att det i så fall måste vara en alldeles förkrossande motivering, som verkligen kunde föranleda ett förfarande härvidlag, vilket till sina konsekvenser skulle gå så långt, som fallet bleve, om man bifölle vad motionären här hemställt om. Då man emellertid genomläser motionens motivering, finner man endast några rader, som äro ganska allmänt hållna, och som ingalunda giva stöd för så långt gående åtgärder från riksdagens sida. Motionären beklagar sig i motiveringen över, att rusdrycksförsäljningsförordningen och tillämpningen därav från kontrollstyrelsens sida vid upprepade tillfällen givit anledning till ingående diskussioner bland den stora allmänheten och tidningspressen, och detta anser han som en sådan fullständig olycka, att den borde föranleda kraftiga mått och steg. Ja, jag är medveten om, att man i tidningspressen och hos allmänheten finner ett stort intresse för denna sak, och jag tror verkligen, att det med fog skulle kunna sägas, att det vore önskvärt, om vissa tidningar och även en viss del av allmänheten i någon mån inskränkte på dessa diskussioner i spritfrågan. Jag tror nämligen, att dessa inte tjäna någonting till. De ha i varje fall icke ådagalagt, att man på den kanten haft den goda viljan att underordna sig de bestämmelser, som finnas i rusdrycksförsäljningsförordningen. Man har, mina herrar, inte kunnat visa, att kontrollstyrelsen på något sätt överskridit sin befogenhet, då den omhänderhaft denna av riksdagen år 1917 beslutade rusdrycksförsäljningslag.

Motionären säger vidare, att han anser, att det vore önskvärt ur synpunkten av mera trygghet och mindre diskussion på ifrågavarande område, att de beslut, som kontrollstyrelsen fattar, bleve föremål för en efterprövning hos Kungl. Maj:t. Ja, vad nu denna efterprövning beträffar, förefaller det mig, som om just det nuvarande tillståndet innebure en särskild trygghet för att det enskilda intresset icke blir trätt för nära, då nämligen, sedan kontrollstyrelsen utfärdat föreskrifter i ämnet, man har rätt att vända sig till Kungl. Maj:t, ifall det gjorts intrång på enskilda rättigheter. På så sätt blir det en dubbelprövning; i motsatt fall, om Kungl. Maj:t utan vidare skulle utfärda de föreskrifter, det kan vara fråga om, finge man endast en

engångsprövning. Den trygghet herr Gustafson vill giva, kommer man sålunda inte att finna på de vägar, som sålunda föreslås. Jag förmodar emellertid, att efter det särskilda betoanande, som motionären gjort rörande det önskvärda i inskränkning i diskussionerna på ifrågavarande område, man skall taga dessa förmaningar ad notam och verkligen försöka att i tidningspressen och bland allmänheten begränsa sig härvidlag.

Det säges i motionen, att »på den sista tiden har det gått så långt, att hotell- och restaurangpersonalen skrivit till Kungl. Maj:t och förklarat, att åtskilliga anvisningar av K. Kontrollstyrelsen varit så opraktiska, att de äro hart när omöjliga att efterleva». Motionären har sålunda funnit det så anmärkningsvärt, att man varit tvungen att skriva till Kungl. Maj:t i något enstaka fall. Såvitt jag känner till, har det varit i mycket få fall, man hänvänt sig till Kungl. Maj:t för en efterprövning. Motionären har emellertid som sagt gått mycket längre: han har ansett lämpligt, att Kungl. Maj:t behandlar varje tvist, som kan uppkomma med anledning av de lagar, som antogs år 1917 och 1918, och under sådana förhållanden förefaller det mig ganska underligt, att motionären kan finna just den omständigheten så anmärkningsvärd, att man i ett enstaka fall hänvänt sig till Kungl. Maj:t.

De allmänt hållna anmärkningar, som framförts från motionärens sida, kunde ju nästan varit avfärdade med det sagda. Men det har vid behandlingen av detta ärende, varunder såväl restaurangföreningen som restaurangpersonalen haft tillfälle avgiva yttrande till utskottet, framgått, att dessa haft vissa anmärkningar att göra, som delvis i dag av motionären återgivits och som det kan vara anledning att något beröra. Då man nu närmare granskar och analyserar vad som anförts av dessa båda föreningar, som närmast äro så att säga part i saken, har man funnit, att de anmärkningar, som framställts, varit mycket dåligt preciserade och, såvitt jag förstår, i varje fall alltför litet vägande för att de skulle föranleda några åtgärder i lagstiftningssyfte. Man har t. ex. vänt sig mot vinstkvantiteterna. Gentemot detta har kontrollstyrelsen i sitt utlåtande så fullständigt klargjort sakens läge, att man inte kunnat ha någon verkligt berättigad anledning till missnöje i detta fall. Man har också vänt sig mot de bestämmelser, som gälla för det fall, att systembolagen överlåta sina rättigheter på andra. Även på den punkten anser jag, att kontrollstyrelsen givit ett fullkomligt uttömmande svar, varför det skulle vara orättmätigt att uppehålla kammarens tid med att citera och bemöta vad som sagts i detta avseende. Jag förstår visserligen, att det från vissa håll ansetts, att man gått en liten smula för långt, då det gjorts inskränkning särskilt i fråga om starkvinsförsäljningen, men jag tror, att om denna kammare är angelägen att verkligen uppnå vad man avsett att vinna med rusdrycksförsäljningslagen och med de rättigheter, som lämnats till kontrollstyrelsen härvidlag, då lagen antogs, nämligen att den allmänna folknykterheten skulle på detta sätt gagnas, man skall vara villig medgiva, att kontrollstyrelsen och de, som i övrigt haft med denna sak att göra, verkligen handlat i

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

folknykterhetens intresse. Jag anser, att det knappast behöver råda mer än en mening om den saken.

Då utskottet behandlat detta ärende, har det på grund av de skäl, som jag anfört, och på de skäl i övrigt, som finnas återgivna i utskottsbetänkandet, avstyrkt motionen endast på grund av dess alltför långt gående olämpliga konsekvenser. Man har emellertid inte på något sätt tagit ställning till de anmärkningar, som framförts dels i motionen, dels av restaurangpersonalen och restaurangföreningen. Då man emellertid handlagt ett ärende så, att dylika anmärkningar av officiell karaktär kommit fram till utskottet och inte bara till utskottet utan därigenom också till riksdagen, har man emellertid enligt min uppfattning icke rättighet från riksdagens sida, att utan vidare skilja sig från desamma utan att taga någon som helst ställning till dem. Det förefaller mig, som om riksdagen redan vid behandlingen av bevillningsutskottets utlåtande i onsdags tog en så bestämd ställning till de anmärkningar, som där kommo fram på punkter, nästan sammanhängande med dem, vi behandla i dag, i det man sade ifrån, att man funnit anmärkningarna vara obefogade. Jag anser sålunda, att andra kammaren mycket väl skulle kunna följa den reservation, som är fogad vid utlåtandet och som avser, att man tager position till anmärkningarna i fråga och uttalar, att i den mån som dessa anmärkningar blivit av vederbörande myndigheter prövade, de befunnits obefogade. Jag finner för min del, att just denna formulering är så pass försiktig, att man därmed inte ger på hand, att inte några anmärkningar kunna ha varit befogade. Det förhåller sig ju ändå så, att om ett ämbetsverk och en myndighet, som har så ofantligt många ärenden att handlägga som kontrollstyrelsen, inte vid något tillfälle skulle göra sig skyldig till ett felgrepp, detta skulle vara en mycket egendomlig företeelse — detta skulle bevisa enbart, att den myndigheten eller det ämbetsverket inte gjorde någonting alls. Jag är övertygad om, att om man här har att röra sig på ett område, där man ingriper i allmänhetens dagliga vanor, där det självfallet måste bli mycket svårt att lägga fram ett arbetsresultat som inte på någon punkt — med de olika uppfattningar människor ha — kan giva anledning till anmärkning. Och då motionären i dag säger här i kammaren, att denna kontrollstyrelsens ställning innebär en privat lagstiftning, »kontrollstyrelsens lilla förtjusande privata lagstiftning», som han uttryckte sig, måste jag säga, att det måste vara en underlig uppfattning hos motionären av synnerligen privaträttslig natur, som kan ge honom anledning till ett sådant yttrande. Kontrollstyrelsen har nämligen, enligt vad motionären här i kammaren anfört, fått i uppgift av riksdagen att kontrollera tillämpningen av rusdrycksförsäljningslagen, och jag kan sålunda inte finna, att vad kontrollstyrelsen gjort på något sätt skulle vara av dylik privaträttslig natur.

Motionären säger också i kammaren, att han gått med på utskottets hemställan på den grund, att den nuvarande sammansättningen av riksdagen inte lämpar sig för att framställa ett yrkande i motionens riktning. Jag hoppas, att han skall finna, att sammansättningen av riksdagen också för framtiden blir sådan, att han ser sig

föranledd att inskränka sig ända därhän, att han inte ens motionerar på denna punkt.

Det säges vidare, att det är en mycket stor majoritet bland folket, som är förbittrad över de nuvarande restriktionerna och handhavandet av rusdrycksförsäljningslagen, men han säger i samma andedrag, att naturligtvis bry sig inte förbudsvännerna om, hur det går med tillämpningen av rusdrycksförsäljningslagen. Jag tror, att han misstager sig i båda fallen. Har man varit med att medverka till antagandet av lagen i fråga, måste det vara vars och ens medborgerliga skyldighet att tillse, att lagen verkligen efterlevs, och jag tror för övrigt, att det är felaktigt att påstå, att det t. o. m. bland dem, som använda sig av bruket att förtära sprit, finnes en majoritet för den uppfattning, som herr Gustafson i dag i kammaren gjort sig till tolk för.

Jag tror också, att herr Gustafson tager miste, då han säger, att folket känner sig synnerligen upprört över att bli kontrollerat av dessa, som inte använda sig av spritbruket. Ja, det är klart, att det skulle vara, för att använda herr Gustafsons eget uttryck, alldeles »förtjusande» för de människor, som vilja använda sprit kanske t. o. m. till överdrift, om inte de personer gjorde sitt inflytande gällande, som inte använda den. Nykterhetsfolket har emellertid sannerligen inte ansett, att det här gäller en liten privat historia, som var och en kunde få handha hur han vill.

Jag skall inte längre bidra till att tynga kammarens protokoll. Jag har med det sagda i varje fall velat giva uttryck åt detta, att jag för min del finner det lämpligt, att andra kammaren säger ifrån, att så långt de framställda anmärkningarna blivit av vederbörande myndighet prövade, dessa anmärkningar befunnits obefogade. Jag gör detta så mycket hellre och jag tror, att kammaren också borde göra det så mycket hellre, som det inte kan vara annat än klokt, att det en gång för alla säges ifrån om, att man inte vill ställa sig bakom den kritik och bakom den taktik, som har till ändamål att, liksom droppen urholkar stenen, så småningom söka undergräva folkförtroendet för de lagstiftningar, som riksdagen gjort till sina.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, med stöd av vad jag här anfört, yrka bifall till utskottets hemställan med den motivering, som föreslagits i den vid utlåandet fogade reservationen.

Herr W a h r e n: Herr talman! Då jag begärde ordet med anledning av denna motion, var det uteslutande för att säga ett par ord om sulfitspritsindustrien och dess möjligheter att existera och utveckla sig. Då man för kanske 15—20 år sedan kom underfund med, att det ur sulfituluten kunde utvinnas bl. a. sprit, ställdes jag personligen inför den frågan, huruvida jag borde anlägga en sådan fabrik. Jag har sedan undan för undan följt detta problem, men ansett, att de ekonomiska betingelserna icke varit tillräckligt bärande för en sådan anläggning. Förbättringar ha emellertid i detta avseende efter hand inträtt, och det har också inträffat, att man genom nya uppfinningar lyckats utvinna andra produkter ur sulfituluten. Man har för närvarande kanske icke något fullkomligt praktiskt be-

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

lägg på, att framställningen av dessa andra produkter kommer att löna sig, men man har redan kommit så långt, att man börjat utvinna dem fabrikmässigt, och då är det att beakta, att trots det man sålunda ur sulfituluten kan erhålla andra produkter, man samtidigt, i de flesta fall åtminstone, kan taga vara även på sulfitspriten.

Det är också ett annat förhållande, som jag vill påpeka för att de herrar, som inte äro inne i denna sak, skola förstå, vad den gäller, att om inte sulfituluten kommer till användning går det bort i vattendragen lika mycket vedmassa, som kommer till användning i sulfiten. Det är oerhört stora saker, det här rör sig om. Vad man vill komma fram till är naturligtvis, att framställningen av sulfitspriten kan ske på det sättet så billigt, att den kan konkurrera med bensinen — detta är nationalekonomiskt och på det hela taget ur alla synpunkter ett mål att sträva för. Vill man komma därhän, får man emellertid sätta beskattningsproblemet i en riktig relation till vad varan är värd. Jag kallar det beskattningsproblemet — det är kanske ett oriktigt ord — men vi ha ju här under en eller annan form att göra med en pålaga, som fullkomligt utesluter sulfitsprits konkurrensmöjligheter. Enligt en uppgift, som jag fått av herr Nylander, som mera gått i detalj med dessa saker, belöpa sig kostnaderna för aktiebolaget Skattefri sprits försäljning av sulfitspriten jämte kontrollkostnaden sammanlagt till 24,2 öre per liter. Då man vet, att bensinen före kriget stod i ungefär 20 öre per liter, bör det framhållas — det är bara önskemål, som man för närvarande kan uttrycka — att skall sulfitspriten få den praktiska betydelse såsom motorbränsle, vilket den otvivelaktigt är värd, får man utgå ifrån, att försäljningskostnaden, som kan vara mycket liten, om ingen monopolisering sker, jämte kontrollkostnaden icke bör få gå upp till mer än inalles 5 eller högst 10 % av varans värde, vilket i framtiden skulle betyda 2, 3 eller 4 öre per liter. Det var bara detta jag ville framhålla, och ber i övrigt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att yttra något om sulfitspriten och de förhållanden, som stå tillsammans med den. Herr Nylander har mycket allvarligt och bestämt klandrat de åtgärder, som kontrollstyrelsen vidtagit, och vilka enligt hans förmenande försvåra försäljningen av sulfitsprit eller åtminstone åstadkomma, att någon större försäljning därav icke kunde äga rum. Herr Nylander säger, att i fabrikena för tillverkning av sulfitsprit äro nedlagda stora kapital och att de kunna tillverka 22 miljoner liter sprit per år. Vad är det som är verklighet i denna fråga? Verkligheten i denna fråga är den, att riksdagen har antagit den lagstiftning beträffande försäljning av skattefri sprit, som nu gäller, och kontrollstyrelsen har att rätta sig efter denna. Men, säger man, kontrollstyrelsen har den 1 juli 1919 utfärdat en bestämmelse av innehåll, att sprit för motorändamål icke får försälas av detaljhandlarna, utan endast efter rekvisition hos kontrollstyrelsen, och därför är denna sprit åtminstone för när-

varande icke tillgänglig för motormännen och kan sålunda icke försäljas för det ändamål, som vore avsett. Det är alldeles riktigt, att denna bestämmelse tillkom den 1 juli att gälla från och med den 1 augusti 1919. Vad var anledningen till att denna bestämmelse tillkom? Jo, det var fylleriförseelserna. Det var konstaterat, att fylleriförseelsernas ökning berodde på förtärandet av sulfitsprit, och denna ökning hade vid denna tid blivit oroväckande stor. Enligt socialstyrelsens redogörelse för fylleriförseelserna var det konstaterat, att fylleriförseelsernas ökning berodde på motorspriten. Antalet fylleriförseelser, orsakade av skattefri sprit, uppgingo nämligen 1919 under det första kvartalet till 2,333 fall och under andra kvartalet till 3,049. När man kommit till en så stor siffra beträffande hela landet, så blev det en allmän diskussion om vad man skulle kunna göra. Inom Aktiebolaget skattefri sprit var också denna fråga under överläggning, och inom detta bolags styrelse uttalade den representant, som hade att bevaka fabrikernas intressen, att han var av den övertygelsen, att något måste göras för att häva missbruket av motorsprit, och motsatte sig icke förslag om att inskränka försäljningen av denna vara på sätt som skett.

Huru verkade den bestämmelse, som då kom till? Den har verkat så, att under det tredje kvartalet 1919 var fylleriförseelsernas antal 1,846 och under det fjärde kvartalet 732. Sedan ha de sjunkit så, att de under det första kvartalet 1920 uppgingo till 360, under det andra till 394, under det tredje till 246 och under det fjärde kvartalet till 262.

Dessa siffror äro så belysande, att den skall vara föga psykolog, som har den uppfattningen, att den, som icke kan använda motorsprit lojalt utan brukar den i förtäringssyfte, måste vara en förfallen stackare. De, som ha denna uppfattning, se naturligtvis icke någon fara i den försäljning, som tillämpats. Men när man ser, att fylleriförseelsernas antal gått ned från 3,049 till 262, så är det uppenbart, att den försäljningsordning, som tillkom den 1 augusti 1919, var väl motiverad.

Det var om den saken. Då frågas: har denna förändrade försäljning haft någon ekonomisk betydelse för tillverkarna? Den 1 juli, när dessa försäljningsbestämmelser utfärdades, kostade lätt bensin här i Stockholm 67 öre och tung bensin 56 öre per liter, medan motorsprit kostade 80 öre per liter. Finns det någon motorman i denna kammare eller i detta land, som ger 80 öre för motorsprit, då han kan få en liter bensin för 57 öre?

Nu säger herr Nylander, att priset visserligen är högt på motorsprit, men att det skulle kunna sänkas till 35 öre, om icke försäljningsbestämmelserna voro sådana de äro. Ja, det begriper jag icke. Enligt den kalkyl, som följes och som för närvarande gäller för försäljningen av sprit, kostar den skattefria spriten fritt hos tillverkarna 53 öre per liter. Härtill komma fabrikernas frakt- och distributionskostnader, som uppgå till 14 öre per liter. Då är man uppe i en summa av icke mindre än 67 öre per liter. Sedan säger herr Nylander, att Aktiebolaget skattefri sprits och kontrollstyrel-

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.
(Forts.)*

sens kostnader uppgå till 24,2 öre. Var herr Nylander fått den siffran ifrån, vet jag icke. I den kalkyl, som nu gäller, beräknas kostnaderna för kontrollstyrelsens byråavdelning till 7 ½ öre och för Aktiebolaget skattefri sprit till 7 ½ öre. Det blir 15 öre, men varifrån herr Nylander fått 24,2 öre, vet jag icke.

Nu skall jag be att få säga en sak om denna sista kostnad. De 7 ½ öre per liter, som gå till kontrollstyrelsens byråavdelning för kontroll över försäljningen av skattefri sprit, har riksdagen beslutat. Det är en sak, som kontrollstyrelsen icke har något med att göra. Jag har nu den uppfattningen, att denna kostnad icke borde läggas på denna sprit, utan att riksdagen skulle direkt anslå medel för detta liksom för andra ändamål. Men nu är det så, att den byrå inom kontrollstyrelsen, som har hand om dessa frågor, har mycket litet att göra med den skattefria spriten och med sprit i allmänhet, utan dess uppgift är att hålla reda på de Eau-de-Cogner och liknande tekniska fabrikat, som försäljas och användas i rusdryckssyfte, en uppgift som enligt min uppfattning borde bekostas av statsverket. Men riksdagen har bestämt, att kostnaden för denna byrå skall utgå på detta sätt.

Av de 7 ½ öre per liter, som gå till Aktiebolaget skattefri sprit, äro 50,000 kronor bestämda att täcka kostnaderna för laboratoriet vid Reymersholm. Regeringen har nämligen uttalat sig för detta laboratorium. Vid detsamma är anställd en av de främsta kemisterna i landet, som uteslutande har till uppgift att rent vetenskapligt genomforska de svårarbetade fält, där det gäller att försöka finna tillförlitliga denatureringsmedel. Han har icke någon som helst annan uppgift än att rent vetenskapligt med de mest vetenskapliga metoder, som kunna tänkas, söka utröna möjligheten av att denaturera sprit. I dessa 7 ½ öre ingår, som nämnt, också denna kostnad. Men jag skall icke vidare yttra mig om denna sak.

Om jag nu frånräknar dessa kostnader för kontrollstyrelsen och Aktiebolaget skattefri sprit och endast tar hänsyn till priset vid de fabriker, som framställa sådan sprit, så uppgår detta till 53 öre per liter, och om frakterna och fabrikernas egna bolagskostnader medräknas — det finnes också ett bolag, som har hand om den saken — så gå de till 14 öre per liter, vilket tillsammans sålunda gör 67 öre. Härtill kommer ersättningen till detaljhandlarna, som väl icke kan räknas till mindre än 5 öre per liter, och då äro vi uppe i 72 öre. Men bensinen kostar för närvarande 42 öre i Stockholm. Finns det någon tänkbar möjlighet, att en person, som för sin bilmotor kan få köpa bensin för 42 eller 45 öre, betalar 70 eller 72 öre för sprit? Det går icke att inbilla mig och icke någon annan heller. Det är sålunda på detta område som efter mitt sätt att se hela frågan ligger. Kan spriten framställas till sådant pris, att den kan konkurrera med bensinen? Det är det, som avgör saken.

Nu säger herr Nylander, att försäljningsbolaget Skattefri sprit gör ingenting i reklamhänseende för motorsprit. Det är ett rent försäljningsbolag. Ja, jag vill nu icke yttra mig om denna sak. Jag känner icke närmare till, huru det förhåller sig i detta fall. Men det

finnes ett bolag, nämligen aktiebolaget Sulfitsprit, som är fabrikanternas eget bolag, och det har väl tillkommit för något ändamål det också. Det bolaget har väl till uppgift att reklamera för sulfitspriten och motorspriten. Jag tycker för min del, att detta bolag skulle ha detta till förnämsta uppgift härvidlag.

Men hurudant är då läget för dessa sulfitfabriker? Jo, läget är sådant, att under fjolåret kontraherades att levereras ett visst antal miljoner liter till reningsverken, och denna renade sprit försålde sedan till förtäringssändamål. Jag har hört uppgivas att fabrikena hade svårt hinna med att i rätt tid fullgöra leveransen. I år däremot har man upprättat kontrakt om försäljningar till Tyskland av flera miljoner sulfitsprit, och det har sagts mig, från tillförlitligt håll, att med den begränsade verksamhet sulfitfabrikena nu ha till följd av depressionen dessa icke kunna hållas i full gång, varför de ha fullt upp att göra med att verkställa den leverans, som de förbundit sig att fullgöra till Tyskland. Detta är de uppgifter, som jag fått. Jag kan icke säga, om de äro absolut riktiga, men jag har fått dem från sådant håll, att jag kan antaga, att de äro riktiga. Och då vet jag icke, varför det inom sulfitfabrikationen skulle finnas anledning till klagomål.

Jag har den uppfattningen, som jag hävdad inom nykterhetskommittén på den tid, jag tillhörde densamma, och som jag också hävdad i riksdagen, nämligen att man bör göra vad man kan för att befordra förbrukningen och tillverkningen av motorsprit för lojala ändamål. Det är en nationalekonomisk vinst. Men det är uppenbart, att om spriten kostar 50 procent mera än bensinen kostar, även om den importeras, så köper icke den svenska allmänheten sprit, därför att sprit till motorbränsle är sämre och har flera olägenheter med sig som bensinen icke har. Detta kan ingalunda förnekas. Därför är ett av de allra första villkoren för att få tillverkningen i gång, att sprit kan tillverkas tillräckligt billigt. Men därtill kommer en annan synpunkt, och den är, att det gäller att finna sådana denatureringsmedel, som äro fullt effektiva. Jag har visat på den fylleristatistik, som icke kan jävas, hurudana förhållandena voro, innan nuvarande försäljningsbestämmelser tillkommo och huru motorsprit missbrukades för berusningsändamål. Och det går icke an att som herr Nylander påstå, att det endast är en grupp förfallna subjekt, som använda motorsprit till berusning. Vi kunna icke påstå detta inför de siffror, som jag framhållit. Men faktum är, att man icke funnit något denatureringsmedel, som icke ställer sig alltför dyrt. Det är i allmänhet lätt att avlägsna detta denatureringsmedel, och detta har skett även av sådana, som icke äro förfallna alkoholister, som vid något tillfälle velat använda sprit för att berusa sig. Jag är av den uppfattningen, att dessa 50,000 kronor, som offras på laboratoriet vid Reymersholm, äro väl använda pengar. Kan man på vetenskaplig väg finna något denatureringsmedel, som är effektivt, så förefaller det mig, att man gjorde både vårt land och andra länder liksom hela vårt näringsliv en utomordentligt stor tjänst.

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

Så var det med denna sak, som jag velat något klargöra ur andra synpunkter än dem herr Nylander framfört.

Beträffande herr Gustafsons anförande skall jag fatta mig mycket kort, och detta därför att riksdagens bägge kamrar i lördags med så överväldigande majoritet uttalat sig såväl om kontrollstyrelsens som doktor Ivan Bratts verksamhet, att man icke behöver mera diskutera den saken. Jag vill också säga, att om man, som herr Gustafson antytt, i utskottet nedlagt mycken möda på behandlingen av denna motion, så har jag sällan sett ett enklare och fattigare resultat av mycket arbete än detta torftiga utskottsutlåtande. Har man lagt ner ett stort arbete och icke kommit med mera än dessa fattiga rader, som icke säga någonting, är det ej mycket resultat med mödan.

Jag kan dock icke underlåta att i detta sammanhang säga ett par ord om kontrollrådet, därför att det något berör mig personligen. Kontrollrådet består av sex ledamöter och är, såvitt jag förstår, ganska allsidigt sammansatt. Där äro två systembolagsmän, nämligen direktören för Stockholmsystemet och ordföranden i Göteborgsbolagets styrelse. Vilken uppfattning man än på vissa håll må ha om doktor Bratts verksamhet, kan han väl icke fränkännas all sakkunskap på detta område, utan han har väl någon erfarenhet från de åtta år han verkat i Stockholm. Förutvarande direktören i Göteborgsbolaget hade avböjt erbjudande om ledamotskap, och därför insattes ordföranden i styrelsen, advokaten Almstrand. Jag kan icke förstå annat, än att ordföranden i styrelsen för systembolaget i Sveriges näst största stad bör ha någon liten erfarenhet på det här området, och hans namn kan därför inte bara avfärdas med att han är advokat. Vidare är det två förbudsvänner, som sitta i kontrollrådet, nämligen herr Kvarnzelius och jag. Nu är det möjligt, att det icke borde vara några förbudsvänner där, och jag har också varit något tveksam, om jag där hade någon uppgift att fylla. Men å andra sidan har jag resonerat som så, att så länge vi ha en rusdrycksförsäljning i vårt land, skola även absolutisterna göra sin opinion gällande, så att bestämmelserna bli efter vår mening så förnuftiga som möjligt. Varför herr Kvarnzelius och jag blivit utsedda är antagligen, att herr Kvarnzelius varit ordförande i nykterhetskommittén och jag ledamot så gott som hela tiden, och att vi i någon mån bidragit till lösningen av hithörande frågor. Att vi blivit utsedda, därför att vi tillhöra vänstern, tror jag icke, eftersom det var en högerregering, som utsåg oss. Vidare sitter i kontrollrådet polismästaren i Stockholms stad, och nog borde han ha någonting att säga till om i denna institution, den man, som har den största erfarenheten om, hur rusdryckerna socialt verka i en stad som Stockholm och som i egenskap av chef för ordningspolisen känner alla hemliga och öppna gångar för rusdryckerna. Man kanske önskar, att det skall vara en polismästare, men icke herr Hårleman utan någon annan — det skall väl vara herr Berger i Göteborg, antar jag, för att allt skall vara riktigt. Så är det en sjätte ledamot och det är bankdirektör Hedenlund. Han har varit förstakammarledamot

under en lång följd av år och är en god högerpolitiker. Han skall företräda konsumentintresset.

Jag vet icke, hur man skall sammansätta kontrollrådet för att herr Hjalmar Gustafson skall känna sig nöjd. Han vill ha in representanter för restaurangpersonalen, och jag anser också, att det vore nyttigt, om en sådan representant finge komma dit och diskutera de frågor, som där föreligga, från social och allmäntmänsklig synpunkt och taga itu med problemen från andra synpunkter än dem, som anläggas av källarmästare och de kunder, som aldrig få nog med sprit. Jag har därför ingenting att erinra mot den saken och skall gärna ställa min plats till förfogande, ifall regeringen finner det lämpligt.

I allt fall tycker herr Gustafson, att i kontrollstyrelsen chefen icke bör vara ensam beslutande, därför att det här gäller så utomordentligt viktiga frågor, att de böra avgöras av en kollegial församling. Nu vet jag icke, vilka anspråk herr Gustafson i allmänhet ställer i detta fall på statens myndigheter, men nog är det litet egendomligt, att generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen ensam har att bestämma över så utomordentligt viktiga ting som dem, vilka falla inom medicinalstyrelsens verksamhet, där det gäller sådana värden för Sveriges folk som människors hälsa och liv. Han sitter som ensam bestämmande enligt författningen och det med all rätt. På samma sätt äro chefen för statens järnvägar och chefen för telegrafverket ensamma bestämmande inom sina respektive förvaltningar, och jag skulle kunna räkna upp flera förvaltningschefer med motsvarande befogenhet. Men när det gäller att reglera försäljningen av rusdrycker, skulle det inte duga, att det sitter en plikttrogen och samvetsgrann tjänsteman och fattar beslut, sedan han hört de bolag, restauratörer och alla övriga, som ha inflytande på frågorna! Nog måste man säga, att proportionerna härvidlag icke gå riktigt ihop.

Dessutom vill herr Gustafson, att källarmästare skola vara med i kontrollrådet. Jag vill icke bestrida, att det icke kan finnas fog även härför, och om representanter för denna kår komma in i kontrollrådet, så är jag för min del inte rädd för det. När man enskilt resonerar med källarmästare, visar det sig, att många av dem äro förståndiga, och innan några nya bestämmelser i utskänkningshänseende utfärdas, diskuterar man dem alltid först med källarmästare av olika slag, och man brukar komma väl överens med dessa herrar. Men när de skola göra opinion, när det gäller att visa hän på, att allmänheten icke får så mycket sprit som den vill ha, och när de själva icke få så mycket pengar de vilja ha i sin pung, är det bra att skjuta fram kontrollstyrelsen. Diskuteras frågorna inom kontrollstyrelsen med dem, som bära ansvaret för deras avgörande, är det icke så lätt att få fram de synpunkter, som man gör gällande inför en enskild publicist eller inför människor, som anse att restriktionerna äro allt för stränga.

Det vore mycket mera att tillägga. Jag vill dock endast sluta med ett enda ord om doktor Bratts verksamhet, och jag gör det därför att herr Gustafson i sitt tal med en menande gest antydde, att

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.
(Forts.)*

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

doktor Bratt naturligtvis skulle vara med om den här saken. I egen- skap av förbudsvän har jag från första stund icke varit mycket för det system, som bär doktor Bratts namn. Men när vi inom nykter- hetskommittén diskuterade det förslag han framlade, var jag en av dem, som anslöt mig till detsamma. Jag resonerade som så, att när vi icke kunna få ett förbud genomfört, är det ändå möjligt, att man genom detta system kan förbättra nykterhetsförhållandena i vårt land, så att en del av det sociala onda, som följer med rusdryckshan- teringen, kan avkopplas. Därför ville jag vara med om att göra vad jag kunde för att den individuella kontrollen skulle bli lag i Sveri- ges land. Nog är det underligt, att till sist jag och andra förbuds- vänner, som ha helt olika uppfattning i själva principfrågan, ändå till sist skola vara de, som försvara detta system. När systemet först fördes fram, pekade hela raden av icke förbudsvänliga tidningar, från Svenska Dagbladet till Nya Dagligt Allehanda, på detta såsom frälsningen från allt det onda, som väntades genom förbudet. Nu tycks det icke längre vara förbudet, som är det onda, utan detta re- presenteras av doktor Bratt. Varför? Ja, det förstår jag inte. Han har lyckats med sitt system så långt, som det är möjligt, ehuru det naturligtvis har sina brister, som vi alltid påstått. Emellertid är det en del människor, som bli trampade på tårna. Först och främst har man dem, som inte få nog med sprit. Så är det en del restaura- törer, som tycka, att de skola förtjäna hur mycket pengar som helst, och som därför inte äro nöjda med att ha fått ett utomordenligt gott netto, sedan de betalt alla sina omkostnader och tillräknat sig stora löner. Det finns så många intressen, som härvidlag samver- ka. Jag skall inte tala om tidningspressen, där det även finns många personer som tycka, att det vore bättre, om det funnes mera sprit att få i samhället. Såvitt jag kan bedöma, har Stockholmsystemet lyckats så långt en individuell kontroll kan lyckas i sin verksam- het, och jag kan inte förstå annat, än att det klander, som framkom- mer från olika håll, har en upprinnelse, som icke kan vara samhälle- ligt välgrudad eller till nytta för samhället.

Jag har velat säga detta i anledning av den motion, som kommit fram, och jag ber nu, herr talman, att få yrka bifall till den moti- vering, reservanterna föreslagit beträffande den föreliggande mo- tionen.

Herr Block: Alla utskottets ledamöter ha varit ense om, att denna motion icke borde till någon åtgärd föranleda. Vi ha också varit ense om, att för detta utskottets förslag föreliggå så starka formella skäl, att man därpå kan bygga ett kammarens beslut. Emellertid ha reservanterna uttalat den önskan, att kammaren även i viss mån skulle taga ståndpunkt till frågan, huruvida kontroll- styrelsen gjort sig förtjänt av befogade anmärkningar. Det är en synnerligen svår fråga att bedöma, i vilka avseenden kontrollsty- relsen begått några fel. Motionären har själv nyss sagt, att det härför skulle behövas en hel kommission, och den debatt, som i dag förts, har också visat, att meningarna äro mycket delade. Nu vet

jag icke, vartill det skall tjäna att taga upp den frågan, om kontrollstyrelsen begått några fel eller icke, ty om styrelsen gjort något fel, ha både regeringen och riksdagen möjlighet att rätta delta ämbetsverk. Regeringen har ju sin justitiekansler och riksdagen har sin justitieombudsman. Att gå fram på den väg motionären har föreslagit vilja vi sålunda icke vara med om, och det förefinnes som sagt mycket starka formella skäl för denna vår ståndpunkt.

Det skulle enligt reservanternas mening vara önskvärt, att kammaren gäve kontrollstyrelsen på sätt och vis ett förtroendevotum, men herr Fast har antytt, att det egentligen var mycket litet, som reservanterna velat, att kammaren skulle säga, och jag kan icke förstå, att ett sådant förtroendevotum är av något värde för kontrollstyrelsen. Herr Fast hänvisade till att vi i onsdags fattade ett beslut, där det också gällde »den usla spriten» och där andra kammaren, jag tror, att det var med 110 röster mot något över 70, avslog en motion. Jag undrar, om det för kontrollstyrelsen skulle vara värdefullt, att andra kammaren i den nu föreliggande frågan gäve styrelsen med kanske 110 röster mot 70 ett förtroendevotum, som dessutom är tämligen intetsägande.

Herr talman, då jag icke kan finna, att det föreligger någon anledning för kammaren att, när den avslår denna motion, härvid blanda in frågan om förtroendevotum för kontrollstyrelsen, anser jag, att kammaren gör både sig själv och kontrollstyrelsen den bästa tjänsten genom att besluta i överensstämmelse med utskottets hemställan.

Herr W a h r e n: Herr Eriksson i Grängesberg har talat om för oss att under en viss kristidsperiod var priset på sulfitspriten så högt, att denna icke kunde konkurrera med bensin, då det gällde motordrift. Det är en sak, som jag känner väl till och som är att tillskriva prisrörelsen ifråga om bränsle och bensin. Och herr Eriksson i Grängesberg säger också, att vad man behöver, det är att få ned kostnaderna för tillverkning av sulfitsprit. Detta är givetvis alldeles riktigt. Men de konklusioner, som herr Eriksson kommit till, äro fullkomligt oriktiga. Herr Eriksson tycks anse, att därför att sulfitsprit har svårt att konkurrera med bensin, så skall man lägga på sulfitspriten stora kostnader från det allmännas sida. Men då kommer man icke till något resultat alls. Som jag nämnde, har jag följt utvecklingen av denna industri, och jag har gjort det alltifrån början, men har själv icke vågat mig på den, därför att jag tyckt att konkurrensmöjligheterna varit små, om de ock synts mig bli bättre undan för undan.

Jag vill då i detta sammanhang säga, att jag icke begärt ordet för att deltaga i någon kritik av kontrollstyrelsen. Jag vet vidare, att det icke går att få något resultat i denna sulfitspritbeskattningsfråga nu. Men det har bland cellulosamän under alla år ansetts som en ogenhet och såsom vittnande om en utomordentlig brist på praktiskt sinne från vederbörligt håll att hindra en industri av den omfattning som sulfitspritindustrien är, en industri som där-

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

jämte är av svenskt ursprung och att betrakta som en i egentlig mening svensk uppfinning, från att verkligen komma till sin rätt.

Det är för att göra detta uttalande, som jag begärt ordet, och jag kan icke annat än på det bestämdaste understryka, att det uttalande, som herr Eriksson i Grängesberg här har haft, är orättvist och icke vilar på något praktiskt underlag. Har sulfitspriten svårt att konkurrera, så har det allmänna att se till, att man icke lägger på 100 procent å tillverkningskostnaderna i tvångsförsäljnings- och kontrollavgifter. Ett eller annat öre spelar ju ej så stor roll, och mera bör det ej heller kosta, om man skall få den utveckling av denna industri, som den är väl förtjänt av.

Herr Nylander: Herr talman! Som herr Eriksson själv erkände, så har riksdagen icke avsett att få till stånd sulfitspritsförsäljningen. Men i realiteten har ett sådant inträtt genom de av kontrollstyrelsen utfärdade bestämmelserna, av vilka herr Eriksson redogjort för en del. Just dessa bestämmelser ha haft till följd — något som herr Eriksson icke heller kunnat bestrida — att denna försäljning av sulfitsprit för praktiskt bruk helt och hållet omöjliggjorts.

För att ge hemul åt sina synpunkter framdrog herr Eriksson en statistik över de fall av fylleriförseelser, som framkallats genom förtäring av sulfitsprit. Jag kan intyga siffrornas riktighet, då de återfinnas i en fullständig redogörelse i bland annat aktiebolaget Vin- och spritcentralens förvaltnings- och revisionsberättelse för år 1919. Men man kan läsa statistik som man vill. En siffra, som herr Eriksson bland annat åberopade, gällde andra kvartalet 1919, då fylleriförseelserna utgjorde 3,049. Jag vill då först och främst framställa den frågan: är det verkligen nationalekonomiskt klokt att för dessa 3,000 individer slå ihjäl en sådan industri eller åtminstone beröva den dess utvecklingsmöjligheter? Jag vill dessutom tillägga, att jag är fast övertygad om att den minskning i fylleriförseelserna, som sedermera visat sig och som också herr Eriksson åberopat, endast är skenbar. Ty de individer, det här gäller, ha säkerligen möjlighet att skaffa sprit på annat håll. Det är icke, som herr Eriksson ville göra troligt, bättre eller hyggliga människor som i berusningssyfte använda motorsprit tillsatt med bensol, det kan herr Eriksson vara övertygad om, utan det är förfallna individer, som skaffa sig denna vara ändå på annat håll. Och de smugglingar, som kontrollstyrelsen borde känna till, men som den tycks negligera, ha säkerligen till stor del gått till dessa individer. Någon statistik över dessa smugglingar ha vi emellertid icke. Exportstatistiken från Estland talar ett ganska intressant språk och visar att exporten, om jag ej missminner mig, motsvarat ett värde av 70 miljoner estniska mark för förra halvåret, och som avnämare stå naturligtvis förbudslandet Finland ävensom Sverige. Att vi ha en avsevärd import på olaglig väg, är för var och en bekant, och att kontrollstyrelsen skulle ha panna att förneka detta, det tror jag ej.

Herr Eriksson gick vidare in på mina kalkyler och framhöll, att prisfrågan var den avgörande och att ingen i denna kammare skulle inbilla sig, att någon motormänniska använder sig av sulfitsprit, då man har bensen till så billigt pris som nu. Nej, det är alldeles riktigt under nuvarande läge, delvis framkallat av kontrollåtgärderna. Beträffande hur jag kommit till siffran 25, närmare preciserat 24,2 öre, som herr Eriksson kritiskt angrep, så vill jag säga, att jag gjort det med ledning av årsberättelserna i aktiebolaget Skattefri Sprit för 1919 och 1920. Enligt dessa försålles till hushålls- och tekniskt bruk samt motordrift år 1919 2,280,000 kilogram skattefri sprit och år 1920 1,967,000 skattefri sprit. Till rening försålles år 1919 255,000 och år 1920 4,061,000 kg. Jag utgår ifrån, att den sulfitsprit som säljes till reningsverken i likhet med potatis-spriten ej behöver drabbas av några extra kontrollkostnader. Under de av mig åberopade åren 1919 och 1920 ha således försålts sammanlagt 4,247,000 kg. skattefri sprit. Enligt föreliggande styrelseberättelser synas omkostnaderna för 1919 uppgå till kronor 548,000 och för 1920 till kronor 480,000 eller tillsammans kronor 1,028,000, som i försäljnings- och kontrollkostnader motsvaras av 24,2 öre per kg. sprit.

Sedermera vill jag erinra om att de andra siffror, som herr Eriksson anförde, icke alls ha med saken att skaffa, därför att det är så, att, om jag icke är felaktigt underrättad, aktiebolaget Skattefri sprit hyr hela den attiralj, som aktiebolaget Sulfitsprit har i form av vagnar och sådant, och för detta betalas 4 öre per kg., om jag ej minns fel.

Jag vill ännu en gång understryka, vad som redan förut framförts, att det är omöjligt att med sådana försäljnings- och kontrollomkostnader tänka sig att kunna komma till något konkurrenskraftigt pris gent emot bensen. Men jag vill ytterligare framhålla, något som redan av herr Wahren understrukits, att det undan för undan sker tekniska förbättringar, så att man redan nu skulle kunna inskränka framställningskostnaderna till 35 à 40 öre, men att man genom indunstningsmetoden anser sig kunna komma till ännu lägre pris. Det synes mig vara en kortsynt politik att — såsom nu herr Eriksson gör — betrakta hela denna nationalekonomiska fråga, som det här gäller, såsom en fråga endast för nuet och icke även för framtiden. Det gäller för arbetarnas representanter att se till, att vi befämja utvecklingen av denna industri, som ger sysselsättning åt och som skulle kunna ge sysselsättning åt ännu flera.

Vad sedan herr Erikssons allmänna nykterhetspolitiska resone-mang beträffar, så vill jag säga det, att jag icke velat ingå på de rent nykterhetspolitiska synpunkterna i detta sammanhang, utan håller mig till de rent nationalekonomiska. Och för min del har jag icke på något sätt vänt mig mot doktor Bratt, utan vill fastmer pointera, att enligt min uppfattning den individuella kontrollen ur principiell synpunkt är den riktiga. Men jag vill ej att de rena nykterhetsdoktrinära synpunkterna, som framläggas av herr Eriksson, skola få slå ihjäl de rent nationalekonomiska. Det ser icke

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

vidare ljust ut, när i en för vår ekonomi så pass viktig fråga endast dessa doktrinära nykterhetssynpunkter skola anläggas.

Jag kan alltså icke komma till annat än att ytterligare understryka, att kontrollstyrelsen har gjort klart för många, att en motion som denna skulle komma fram en vacker dag. Och jag undrar, om det icke vore lämpligt, att man över kontrollstyrelsen satte något nationalekonomiskt kontrollråd. Jag tror ej att det skulle skada.

Herr *Starbäck* instämde häruti.

Herr *Lübeck*: Herr talman! Jag skall endast be att få säga ett par ord. Jag hade tänkt yttra mig blott om denatureringsfrågan, som enligt min uppfattning är den springande punkten beträffande motorspriten för närvarande. Men jag vill först säga några ord med anledning av herr Erikssons i Grängesberg yttrande.

Det föreföll som om herr Eriksson i Grängesberg var onödigt ivrig att göra klart för kammaren, att det icke vore ekonomiskt möjligt för sulfitspriten att konkurrera med annat motorbränsle. Efter den upplysning, som här från sakkunnigt håll givits och som går ut på att man genom biproduktutvinning skulle kunna göra framställningen av sulfitsprit mera ekonomisk, synes det mig, att herr Eriksson i Grängesberg kunde fatta mera intresse för den sidan av saken och betyga sin önskan att i egenskap av medlem av kontrollstyrelsen göra sitt bästa för att åstadkomma ett praktiskt resultat av sulfitspriftförsäljningen.

I det sammanhanget vill jag taga fasta på herr Erikssons i Grängesberg uttalande, att han ansåg riktigare att avgiften för kontrollbyråns upprätthållande icke toges ut av motorspriten utan av statsmedel. Jag tror, att detta är det minsta man kan begära att staten i första hand skall göra, när det gäller en för landets beredskap så viktig industri som denna sulfitspritindustri.

Vad emellertid angår den viktiga denatureringsfrågan, så vill jag här erinra om att det bolag, som tidigare existerade men som på grund av monopolets införande måste upphöra, nämligen aktiebolaget Motorsprit, hade kommit ganska långt i sitt arbete på att få fram ett lämpligt denatureringsmedel. Detta arbete har sedan fortsatts på olika sätt, och det föreligger för närvarande bland annat ett erbjudande från aktiebolaget Sulfitsprit att ställa 30,000 kronor till förfogande för utarbetande av ett lämpligt denatureringsmedel. En del förberedande försök i detta avseende har redan blivit gjorda, och man har kommit så långt, att man hos kontrollstyrelsen på grund av tidigare förda förhandlingar har begärt besked om, hur kontrollstyrelsen skall ställa sig till försäljning av motorsprit för det fall att man lyckas finna ett tillfredsställande denatureringsmedel. Man vill nämligen icke lägga ned arbete och kostnader på experiment med mindre man har visshet om att man från kontrollstyrelsens sida kan räkna på förståelse för problemet angående försäljningsorganisationen för motorsprit. Denna fråga

vilar för närvarande och sedan en månad tillbaka, tror jag, hos kontrollstyrelsen för prövning.

Nu vill jag säga, att man får icke här ställa sådana anspråk, som att man skulle kunna finna ett under alla förhållanden absolut fulländat denatureringsmedel. Det vore att ställa anspråken alldeles för högt, och man måste i detta avseende väga fördelar och olägenheter emot varandra. Om man icke kan vinna ett under alla omständigheter ur nykterhetssynpunkt tillfredsställande denatureringsmedel, så får man låta sig nöja med tanke på den national-ekonomiska betydelse det har, att denna industri kommer till stånd. Jag kan icke underlåta att erinra kammaren om en liten duell, som försiggick i början av riksdagen, när doktor Bratt i ett annat sammanhang då det var tal om sulfitspriten talade om för kammaren, att, även om man satte döds skallor på de flaskor som innehölle sulfitbrännvin, så skulle det icke hindra somliga att dricka ur flaskan i alla fall; det vill med andra ord säga att, även om man skulle leva i den föreställningen att det vore gift, så skulle man dricka det ändå. Ja, det vill jag säga, att skall man ställa sådana anspråk på ett denatureringsmedel att man skall överträffa den avskräckande verkan som en döds skalle har, anbragt på en brännvinsflaska, då tror jag aldrig det går att komma till målet i denna fråga.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr Bratt: Herr talman! Det är icke utan en viss förvåning, jag funnit, att den debatt, vartill herr Gustafsons motion givit anledning, kommit in på frågan om motorspriten. Jag kan icke tänka mig annat än att detta är emot den ärade motionärens egna intentioner, ty han har säkerligen med sin motion avsett en annan och bättre vara än den bensoldenaturerade motorspriten, som vi nu tala om! Jag skall i övrigt icke yttra mig om motionen, och vad som står i den, utan i likhet med herr Wahren och andra talare gripa det tillfälle som här erbjudes, att säga några ord i fråga om motorspriten.

Det lär icke förvåna någon av kammarens ledamöter, om jag bekänner, att jag finner det ganska naturligt numera, att när man talar om drickspriten och vad därtill hör, meningarna bliva varandra mycket motsatta och känslorna lätt komma i svallning. Det finner jag, som sagt, ganska rimligt och naturligt, såsom förhållandena utvecklats sig. Men med hänsyn till motorspriten har jag aldrig kunnat förstå den bitterhet, varmed denna fråga diskuteras.

Jag vågar nämligen fortfarande tro, att om ett antal personer, tillhörande vilket politiskt eller nykterhetspolitiskt parti som helst samlas kring ett bord, med uppgift att nu ordna denna i Sverige för närvarande så aktuella fråga, så tror jag, uppriktigt sagt, att de lätt nog skola bli sams om vad man bör göra nu och något så när skapligt om vad man bör göra för framtiden. Detta är dock en sak som även är beroende på en teknisk utveckling, vilken vi icke nu kunna överskåda, och det är därför icke möjligt att fastställa hur utvecklingen kommer att ske.

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*
(Forts.)

I den verkliga spritdiskussionen förekommer efter min uppfattning icke mera missnöje eller flera överord än vad som sker, när man i pressen och delvis även här i kammaren talar om motorsprit. Hur ligger nu denna fråga? Jag skall icke göra något uttalande om huruvida spriten över huvud är lämplig för motordrift eller hur mycket den skall kosta för att kunna taga upp konkurrensen med bensin. Icke heller skall jag tala om de nuvarande kontrollföreskrifternas lämplighet. Däremot skall jag be att få hänvisa till det faktiska förhållandet, att det finnes en kategori av personer i Sverige, vilka kunna använda motorsprit utan att vara generade av några som helst kontrollföreskrifter, utan att behöva köpa genom Aktiebolaget skattefri sprit och utan att få priset fördyrat genom transporter eller annat, och det är ägarna av sulfittfabrikerna. Såvitt jag vet, förekommer det för närvarande icke, att dessa stora fabriksägare i denna stund och med nuvarande bensinpriser — alla handlande och monopol å sido — använda sig av motorsprit ens för sina egna lastbilar. För den skull behöver man ju icke ställa ett omöjligt och svart horoskop för framtiden, men detta visar väl åtminstone, att anledningen till att motorspriten ej för närvarande användes, icke uteslutande är att söka i nu rådande formella förbud att sälja motorsprit i detaljhandeln.

Härmed är det icke sagt — och det framgår även av vad herr Wahren yttrade — att icke bensen kan komma att bli ganska sällsynt i vårt land, så sällsynt att därigenom en prisstegring kan inträda, varigenom sulfitspriten kan bli i tillfälle att konkurrera med bensen. Man skulle också kunna tänka sig ett statsingripande i form av hög tull på bensen o. s. v. för att artificiellt motverka konsumtionen av denna vara. Naturligtvis tror jag, att det är nationalekonomiskt klokt, om man utvecklar sulfitspritindustrin, och såvitt jag vet, är kontrollstyrelsen också besjälad av en nära nog överdriven iver just för att tillgodose dessa nationalekonomiska intressen. Jag finner aldrig någonstades sådan entusiasm för denna motorsprits framtid som just inom kontrollstyrelsen, och detta svär icke emot det förhållandet att även om vi toge bort de nuvarande bestämmelserna för denna sprit, försäljningen därav här i landet skulle bli så gott som ingen.

Nu förhåller det sig emellertid så med denna sprit, att för att finna ett denatureringsmedel — och detta är just, som herr Lübeck sade, den springande punkten — har Aktiebolaget sulfitsprit, d. v. s. sulfittfabrikanternas eget försäljningsbolag, erbjudit en summa av 30,000 kronor. Men Aktiebolaget Skattefri Sprit. Vin- och spritcentralens dotterbolag, som har detta s. k. monopol, har icke blott erbjudit 30,000 kronor, utan offrar årligen 50,000 kronor bara på studiet av detta denatureringsförfarande. När den tiden kommer, då vi få ett verkligt denatureringsmedel, då tror jag att sulfitspriten bör säljas helt och hållet fritt. Det är möjligt att vi kunna och böra sälja fullständigt fritt redan innan den dagen kommer, men att nu klandra kontrollstyrelsen för vad den gjort, det synes mig vara att rikta sitt klander till felaktig adress.

De herrar som nu tro, att man genom avlägsnande av de nuvarande hindren skulle kunna få denna industri att uppblomma, böra i stället här i riksdagen väcka motion om upphävande av vissa delar av den kungl. förordningen av år 1918 angående försäljning av skattefri sprit. De hinder av rent teknisk eller ekonomisk natur, som föreligga här, äro nämligen icke på samma sätt som lagens bestämmelser avgörande. Det heter i lagen: »Befinnes försäljning av skattefri sprit utövas på sätt, som strider mot denna förordning eller mot bestämmelse, som eljest gäller för försäljningen, eller att sådan försäljning giver anledning till missbruk av spriten, äger i fråga om partihandlare Kungl. Maj:t och i övriga fall kontrollstyrelsen att föreskriva inskränkningar eller villkor i avseende å försäljningen eller förbjuda dess fortsättande.» När man nu hade kommit till en punkt, då motorsprit faktiskt icke såldes för något lojalt ändamål, men ändå såldes i några tiotusentals liter — en kvantitet, som för sulfitspritindustrin icke betydde någonting — uteslutande för illojala ändamål, så införde kontrollstyrelsen i kraft av dessa föreskrifter detta förbud. Detta står ännu kvar.

Om vi nu bortse ifrån de förhållanden som rådde, då detta förbud utfärdades, och endast hålla oss till den dag som i dag är, säljes denaturerad sprit, d. v. s. motorsprit, från fabrikena, vilka i stor utsträckning äro belägna i Norrland, för 53 öre. Transportkostnaderna samt kostnaderna för slitning av kärl m. m. uppgå till 14 öre, som är ett enhetspris, fabrikanternas eget pris. Härmed äro vi uppe i ett pris av 67 öre, och jag tror icke, att det finnes någon detaljhandlare, som är villig att tillhandahålla allmänheten denna vara för mindre än 8 å 10 öre, och så äro vi uppe i ett detaljpris på åtminstone 75 öre. Mot detta pris bör ställas vad bensinen kostar, åtminstone här i Stockholm, och detta pris utgör ungefär 45 öre. Och dock är det så, att nu arbeta sulfitspriftfabrikerna för högtryck, där icke fabrikationen helt och hållet blivit nedlagd på grund av sulfitmassefabrikationens tillfälliga upphörande, men endast för att leverera på export. För närvarande kunna de icke ens åstadkomma ett uppfyllande av det kontrakt som de ha, ännu mindre skulle de, åtminstone för ögonblicket, kunna tillgodose något behov av motorsprit här i landet. Härmed menar jag naturligtvis ingalunda, att icke denna industri kan ha någon framtid och bliva i stånd att uträtta något här i landet, men då måste vi för det första få bort det förbud, som nu råder och därjämte få även en del andra bestämmelser än dem, som finnas i själva den kungl. förordningen.

Det är min bestämda övertygelse, att någon som helst kontroll ur nykterhetssynpunkt är absolut omöjlig att åstadkomma, när det gäller motorbränsle. Jag vill icke giva värdet av det papper på vilket den delen av förordningen är tryckt, för effektiviteten av en sådan kontroll. Erfarenheten har till fullo styrkt, att man icke kan öva någon kontroll på denna sprit och jag är ändå icke någon tvivlare på kontroll i allmänhet! Jag tror verkligen, att man i viss utsträckning kan kontrollera till och med så åtrådade varor som den renade drickspriten, men för motorspriten, som av motormännen

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

kan ersättas med bensin, och för vilken kvantitetsbestämmelser icke kunna givas, för den går det icke att åstadkomma någon kontroll. Det är följaktligen min mening, att skall man släppa lös motorspriten — och förhållandena kunna bli sådana, att man bör göra det — så skall man i denna punkt ändra denna förordning men tillse, att den del av den denaturerade spriten, som går till hushållsändamål, alltså blir lagd under kontroll. Skulle motorspriten behöva frigivas innan denatureringsfrågan fått en tillfredsställande lösning tror jag att man bör uppgiva varje tanke på kontrollen även för sådan sprit som är avsedd till hushållsändamål. Ja, det kan till och med hända, att förhållandena kunna så utveckla sig, att man får avstå även från den kontroll, som äger rum å sprit, avsedd för förtäringssändamål.

Jag säger således, att får man verkligen en något så när tillfredsställande denaturering av motorspriten, bör denna undandragas detta klandrade monopol och gå ut i den fria handeln och icke läggas under vare sig systembolagens eller kontrollstyrelsens kontroll, helt enkelt därför att dessa myndigheter icke med bästa vilja i världen kunna göra någonting. Jag skulle därför vilja råda dem, som vilja främja denna utveckling, att icke nu i okunighet om frågans nuvarande läge och kontrollstyrelsens åtgärder hålla på med att hacka på detta ämbetsverk, som gjort sin solklara plikt, utan i stället se till vad de kunna göra här i riksdagen för att få själva lagen ändrad.

Visserligen vill jag för egen del säga, att om en sådan motion framkommit, hade jag givetvis fått göra vad jag kunnat för att få den avslagen. Det finns nämligen under nuvarande förhållanden ingen möjlighet för sulfitspriten att upptaga konkurrensen med bensinen, och då är det ingen anledning att upphäva förbudet. Bensinen är alltför billig, och inga tecken tyda på att den skulle taga slut. I så fall skulle väl prisen visa tendens att gå upp. Dessutom är denatureringsfrågan ännu långt ifrån sin lösning.

Man har klandrat Kungl. Maj:t för att det på detta område bildats ett monopolbolag: Aktiebolaget Skattefri sprit. Detta förhållande bör dock ses i ljuset av det faktum, att när detta bolag kom till, hade vi redan monopol på denna sprit här i landet. Det är högst anmärkningsvärt, att man endast fäst sig vid detta bolag. Aktiebolaget Sulfitsprit är emellertid ett försäljningsföretag för alla sulfitsfabriker i landet och herr Wahren vet, att vi icke kunna köpa sulfitsprit från någon viss fabrik utan att det måste gå genom detta bolag. Aktiebolaget Skattefri sprit är i denna stund ingenting annat än en registreringsbyrå, som är nödvändig för kontrollen.

Man har klandrat, att detta bolag icke visat något intresse för försäljningen och icke gör någon reklam, och uppgiften därom är i och för sig riktig. Bolagets ställning är icke sådan, att det kan sköta om någon reklam, men den uppgiften kan väl handhas av Aktiebolaget Sulfitsprit, som är fabrikanternas eget bolag.

Den avgift, som Aktiebolaget Skattefri sprit får lägga på

varan, bestämmas icke av bolaget självt. Det är ett av de till sin verksamhetsfär mest begränsade bolag, man gärna kan tänka sig, i synnerhet för att vara ett monopolbolag, ty det finnes en officiell nämnd, som säger: ni få lägga högst så många ören på edra varor. Nu har emellertid Aktiebolaget Skattefri sprit rätt att lägga mindre avgift på en viss vara än på en annan, och det kan jag försäkra, att om i denna stund kontrollstyrelsens förbud skulle upphävas och om sulfittfabrikerna hade något behov att avvara — vilket de inte ha — skulle bolaget endast lägga ett eller ett par öres avgift på motorspriten. Dess stat är nämligen inställd på den nuvarande konsumtionsmängden, d. v. s. den som går åt till hushållens behov, och det har således icke något behov av att lägga högre avgift på motorspriten, än jag nyss nämnde.

Summan av vad jag velat säga är, att denatureringsfrågan är det centrala i det hela. Monopolbolaget kan omöjligen utöva något större inflytande på denna fråga med hänsyn till motorspriten. Men lagen bör ändras, när sådana förhållanden inträffa, att man tilltror sig att släppa försäljningen därav lös.

På tal om denna fråga, som dock är av den allra största vikt, ber jag att få inlägga en protest gentemot det utomordentligt lättvindiga sätt, på vilket herr Nylander avfärdade densamma. Han konstaterade, att under en viss tidsperiod några tusen fyllerister berusat sig på motorsprit och sade: »Vad spelar det för roll, om man i ena vågskålen lägger dessa personer, som helt säkert, om de icke haft tillgång på motorspriten, skaffat sig sådana varor på annat sätt, och i den andra en stor och blomstrande industri?»

Nu lär emellertid erfarenheten, att de beivrade fallen av missbruk utav motorsprit ingalunda äro någon mätare på den skada, den gjorde. Vi veta, att det ingalunda förhåller sig så, att endast invetererade alkoholister gjort sig skyldiga till dylika missbruk. Vi ha haft de sorgligaste exempel på att av all alkoholism oberörd manlig och t. o. m. kvinnlig ungdom under den utomordentligt irriterbara situation, som under kristiden uppkom, hängav sig åt dylikt missbruk, och det uppammades en industri och en underjordisk handel med dessa varor, som jag dock icke tror skulle under nuvarande förhållanden ha tagit på långt när samma dimensioner.

För min del tror jag, att man om någon tid skulle kunna göra ett försök att använda sulfitsprit, denaturerad med bensol, hos större företag, som kunna ha intresse av det och vara villiga att använda sådan för drift av automobiler. Jag tror visserligen, att det skall bli mycket svårt att finna några sådana företag, men ur social synpunkt anser jag, att man kunde göra experimentet för att se, om den bensoldenaturerade spriten i fortsättningen utövar en sådan omfattande och farlig skadegörelse, som den gjorde ännu för ett eller annat år sedan.

Beträffande den olagliga trafiken: smuggling, hembränning o. s. v., och dess förhållande till restriktionerna, tror jag, det kommer att erbjuda sig bättre tillfällen att diskutera dessa problem, då frågan om skärpta och nya straff för olaglig hantering

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.

(Forts.)

kommer under behandling. Naturligtvis finnes det mycket att säga i den saken, men jag tror icke, att man kan bedöma det så schematiskt, som en talare här gjorde, då han sade, att det försvinner, bara man lättar på restriktionerna. När man skall tillämpa restriktioner, finner man, att man har att gå en mycket smal väg, så att man å ena sidan icke träder nykterhetsintresset för nära men å andra sidan ser till att man icke genom alltför stränga restriktioner ger den olagliga hanteringen för mycken luft under vingarna. Klart är, att om vi toge bort alla restriktioner och sålde brännvin fritt till billigaste möjliga pris, då skulle hela denna underjordiska hantering upphöra och intet behov föreligga av bestämmelser om skattefri sprit.

Läget är emellertid icke sådant, och ingen person i ansvarig ställning, som haft med denna sak att göra, har haft några anmärkningar att göra mot vad som skett. Jag ber att få uppge, vad herr Eriksson i Grängesberg omtalade, att en av de största sulfittfabrikanterna i landet, som själv sitter som ledamot i Aktiebolaget Skattefri sprit, har, ställd inför den faktiska verkligheten både i socialt hänseende och i fråga om fabrikenas ekonomiska förutsättningar, icke haft någonting att invända mot de nuvarande åtgärderna. Jag tror icke, mina herrar, att det finnes så synnerligen mycket att invända mot de hittills företagna åtgärderna, men väl kan framtiden te sig något oviss, och väl kan den tidpunkt vara oviss, när man kan släppa efter på dessa restriktioner. Om vi släppa efter på dem nu, kommer emellertid icke motorsprit att användas i lojalt syfte i större utsträckning, än för närvarande sker.

Herr N y l a n d e r: Ja, herrarna kunna gärna taga sig en liten nykterhetssång, det passar bra i anslutning till herr Erikssons i Grängesberg anförande. Men det hindrar icke, att jag tar till orda för att med ett par ord bemöta herr Bratts senaste anförande. Herr Bratt framhöll gent emot mig det märkvärdiga i att fabrikanterna av sulfitsprit icke använde denna vara för drift av sina automobiler. Gent emot detta vill jag anför det kända faktum, att för att få en verkligt ekonomisk drift med sulfitsprit behöves särskilda motorer och särskilda karburatorer. Annars blir, som sagt, driftens resultat icke så gott.

Vidare sade herr Bratt, att ingenting tyder på att bensinen börjar att taga slut. Jag ber då att få hänvisa till många uttalanden av fackmän på detta område, som med skärpa varna för denna fara, bland annat så kända män som ingenjör Cyrén i Sveriges kemiska industrikontor, ingenjör Alf Larsson m. fl. Vidare kan jag hänvisa till en hel del uttalanden av korporationer. Jag vet icke, vad herr Bratt menar med sakkunskap, men i denna fråga torde den väl dock kunna i någon mån representeras av exempelvis svenska teknologföreningen, Sveriges pappers- och celluloaingenjörers förening och Sveriges kemiska industrikontor, vilka bl. a. utalat sig för önskvärdheten av att de av kontrollstyrelsen utfärdade föreskrifterna måt-

te så ändras, att en användning av denna sprit för lojala ändamål icke omöjliggöres.

Jag vill sluta med att påpeka, att enligt min mening ingen lagändring är erforderlig för att kontrollstyrelsen skulle kunna taga tillbaka sina utfärdade bestämmelser. Och om en eller annan individ därefter skulle komma att använda sig av motorspriten, försatt med bensol eller andra denatureringsmedel, får jag säga, att detta vore mycket beklagligt. Men ett mitt förra uttalande innebär icke, att jag, som doktor Bratt velat göra gällande, saknar intresse för de sociala förhållandena och de olyckor, som genom sprithanteringen kunna inträffa på det sociala området. Att jag återopade de nämnda tre tusen fallen och påpekade, att jag är övertygad om att dessa människor ändå komme att använda sig av andra medel för att berusa sig, det är väl icke något bevis för att jag icke har något intresse för den sociala sidan av detta problem.

I fråga om beslut, meddelade av kontrollstyrelsen.
(Forts.)

Herr W a h r e n: Då jag begärt ordet, är det för att konstatera, att herr Bratts anförande varit av stor betydelse åtminstone i negativt hänseende. Man får vara honom tacksam för de upplysningar, han lämnat, men jag får konstatera, att kontentan är sådan, att den måste avhålla alla cellulosafabriker, som möjligen tänkt sig att bygga nya sulfitspriftfabriker, från sådana företag. Anförandet var så lagt, att det angav, att faran för användningen av sulfitsprit ur nykterhetssynpunkt är för stor, och om herr Bratt också sade, att man kunde komma därhän, att denna risk kunde bortelimineras, så underförstod han dock, att risken var för stor.

För övrigt vill jag påpeka, att jag fortfarande saknar den av herr Nylander efterlysta utredningen, angående den avgift av 24,2 öre pr liter, som sulfitspriten har att bära.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till berörda hemställan med godkännande av den motivering, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med godkännande av den motivering, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

*I fråga om
beslut, med-
delade av kon-
trollstyrelsen.*

(Forts.)

Omröstningen utföll med 61 ja, men 87 nej; och hade kammar-
aren alltså godkänt utskottets hemställan med godkännande av den
motivering, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reserva-
tionen.

§ 8.

Vidare föredrogos vart efter annat:

bankoutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av väckt motion
om åvägabringande av en lag angående skyldighet för de svenska
storbankerna att offentligt framlägga uppgifter rörande av dem be-
härskade näringsföretag;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående an-
slag till befrämjande av lufttrafik;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositio-
nen, dels ock i propositionen nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda
framställningar om anslag för hydrografisk-biologiska undersök-
ningar av de Sverige omgivande haven; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositio-
nen dels ock i propositionen nr 2 om tilläggsstat för år 1921 gjorda
framställningar om anslag för diverse behov vid statens meteorolo-
gisk-hydrografiska anstalt; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i
anledning av herr Nylanders motion, nr 146, om skrivelse till Kungl.
Maj:t i fråga om utarbetande och framläggande för riksdagen av
riktlinjer för kommunikationsverkens ekonomiska skötsel.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Interpellation.

Ordet begärdes härefter av

Herr Olsson i Rösta, som yttrade: Herr talman, mina her-
rar! Vid den rösträttsreform, som genomfördes vid urtima riks-
dagen år 1918, infördes obligatoriskt kommunalfullmäktige i de
borgerliga primärkommunerna på landet, vars folkmängd översti-
ger 1,500 personer. För de mindre kommunerna blev fullmäktige-
systemet fakultativt. För den kyrkliga kommunen ansåg riksdagen
sig däremot icke då kunna besluta om fullmäktige. Riksdagen
anhöll emellertid i skrivelse till Kungl. Maj:t att Kungl. Maj:t
täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån repre-
sentativt system må kunna införas jämväl i den kyrkliga kommuna-
ren, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna
utredning kunde föranleda. Den 21 december 1918 bemyndigade
Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sak-
kunniga för att inom departementet biträda med denna utredning

och redan den 9 januari 1919 tillkallade statsrådet sakkunniga här- *Interpellation.*
 för. Genom beslut den 23 maj 1919 uppdrog Kungl. Maj:t åt de (Forts.)
 tillkallade sakkunniga att verkställa utredning och avgiva förslag
 jämväl rörande frågor, huruvida och i vilken utsträckning ekono-
 miska angelägenheter, även i vad de avsåge kyrkliga ändamål, må
 böra handläggas av den myndighet, som äger besluta om den borger-
 liga kommunens ekonomiska angelägenheter.

Ehuru numera snart tre ar gått, sedan de sakkunniga till-
 kallades och utredningen tog sin början, föreligger emellertid ännu
 mig veterligt icke något resultat av denna utredning. Behovet av
 en reform härutinnan blir alltmer trängande. Kyrkans och skolans
 ärenden, som redan förut tagit omkring två tredjedelar av kom-
 munernas sammanlagda utgifter, växa i omfång på grund av ökade
 byggnads- och administrationskostnader samt de senare årens nya
 skolförmer. Och det synes mig, att behovet av att få den
 stadga i behandling av i synnerhet skolärenden, som fullmäk-
 tigesystemet giver, är fullt ut lika stort som för den borgerliga
 kommunen. Frågans vikt kräver, att en lagstiftning på detta om-
 råde snarast möjligt kommer till stånd. På grund av den bered-
 ning, i form av inhämtande av yttranden från myndigheter m. m.,
 som ett ärende, sedan utredningen är verkställd och förslag avgivet,
 brukar genomgå innan det förelägges riksdagen, kan det förslag,
 till vilket denna utredning giver anledning, endast under synner-
 ligen gynnsamma förhållanden föreläggas 1922 års riksdag.

För att få förvissning om att allt, som kan göras, göres för att
 få frågan om representativt system för den kyrkliga kommunen
 fram till 1922 års riksdag, är det som jag, herr talman, anhåller
 att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få
 framställa följande interpellation.

Är det statsrådet bekant, om utredningen angående huruvida
 och i vad mån representativt system må kunna införas i den kyrk-
 liga kommunen, varom riksdagen vid urtima möte år 1918 i skri-
 velse till Kungl. Maj:t anhöll, bedrives med den skyndsamhet, att
 de förslag, vartill denna utredning kan giva anledning, må kunna
 föreläggas 1922 års riksdag, och är statsrådet villig att verka för
 att så må kunna ske.

Denna hemställan bifölles.

§ 10.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skri-
 velse till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 240, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den
 framtida användningen av Västmanlands regementes knektelegome-
 delskassa;

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående an-
 slag till ersättning åt lappfogdar m. m.;

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 51.

nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av en Holmö fattigvårdssamhälle åvilande skuld;

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för avhjälpande av brist på underbefäl vid infanteriet;

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en bostadslägenhet för en förrådsvaktmästare och en eldare vid Kronobergs regemente;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av vissa för komplettering av arméns radio- och telegrafmateriel anvisade medel;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret;

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ammunitionsförrådshus m. m. å Stora Fjäderholmen;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i planen för pansarbåten Sveas omändring till depåfartyg för undervattensbåtar m. m.; och

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader i anledning av en inom Älvsborgs fästning inträffad eldsvåda; samt

från riksdagens kansli:

nr 235, i fråga om åtgärder för utbetalande månatligen av statspensioner; och

nr 256, angående vidtagande av åtgärder i syfte att grundsatsen om nationaliteternas rätt må upptagas i förbundsakten för Nationernas förbund.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

andra sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 11, angående ersättning åt andra sammansatta stats- och andra lagutskottets sekreterare och vaktmästare;

bevillningsutskottets betänkande, nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 11 oktober 1912 om skogsaccis och om virkestaxering ävensom i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 63, i anledning av en utav riksdagens revisorer framställd anmärkning angående av Hultsfred—Västervik—Åtvidaberg—Bersbo järnvägsaktiebolag verkställd teckning av aktier i främmande järnvägsaktiebolag m. m.; och

nr 64, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bankoutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner om åvägabringande av utredning och förslag rörande en reform av jordbrukets kreditväsen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Marstrand av ett kronan tillhörigt område å Marstrandsön; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt arvode åt föreståndaren för statens reproduktionsanstalt.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Röing* under den 6 juni.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,13 e. m.

In fidein

Per Cronvall.
